

Български Книжици.

ЧЯСТЬ III.

1858. ОКТОМВРІЯ

КНИЖКА ВТОРА.

ПРОСВѢТЕНІЕ и КНИЖНИНА.

на

БЪЛГАРЕ-ТИ.

Общій изгледъ.

IV.

Като ся разчю вредомъ по Български-ты мѣста *еднодружній начинъ*, попове и кметове съборъ събирахъ чърковски кѣщя да събарятъ и ново училище да правять, на което имя-то не можахъ да изговарять, а го нарицахъ *таземлія школо*, т. е. уредно училище. Думата *таземлія* (по Старо-Български *вззанимыне*) не звъни яже *слушаніе-то* на Българе-ти, на които въ уста имъ иде

малко мъчно изговаряне-то на слово *в* и най-паче кога слѣдъ него има прѣщително безгласно; за то нѣкои съвсѣмъ сж го изгубили: *сякой, се*, вмѣсто *всякой, все* у Калоферъ; *олз, ода* вмѣсто *волз, вода* у Сливенъ. Въводителя-тъ на *еднодружній* начинъ можеше още по-добрѣ да сполучи, ако даваше на той методъ нѣкое имя чисто Българско, което да разихти повѣче по Българскы-ты сърдца, и ако е имало край да не закача отъ слово *в* и слѣдъ него безгласно, кѣкъ *вз*. Французи-ти нарекохж отъ начало вапора *пироскафз*, обще имя за въ цѣла Европа, послѣ всякой народъ като си направи вапоръ, нарече го и по языка си: *парокорабз, корабъ съ пара, параходз, пароплавз*, и които не познавахж още *париж-тж силж, корабъ съ витло, корабъ съ огнь*. То ся знае, че Българе-ти като си направятъ вапоръ, щѣтъ му намѣратъ и прилично имя, само страшно е да неиспаднатъ въ нста-та катигорія съ прѣводителя на таблици-ты.

Устроение-то на ново училище въ Габрово направи и друго добро на Българско-то просвѣтене. Познато е, че това село ся нахожда въ главный прѣходъ на Старж-планинж та всякой пѣтникъ като заминуваше прѣзъ тамъ испытваше да види и ново-то училище, едно отъ селскы-ты любопытны нѣчта. Българскы училища, книги и учение вървяше вѣке изъ уста-та на Българе-ти и най-паче на Габровце. По случка Ингелизинъ минува Старж-планинж и направя мѣсто почиваніе въ Габрово. Той по примѣра на вси-ти пѣтници навижда ново-то училище, и, подканенъ отъ добро кѣмъ чловѣци-ти, съговаря ся съ учителя да му прѣведжтъ *Новый завѣтъ* на Българскы, което и сполучи отгорѣ за малко врѣмя. Тойзъ добредѣтель нынѣ желаяше тя книга да ся напеча-

ти пакъ въ Българска книгопечатница, нъ дѣ да ѝ намѣри? Солунска-та беше изгорѣла отколѣ, Самоковскъ-тѣ беше изяло ражда-тѣ. Така той ся погрыжева и напечатвать въ Измиръ съ неговы разноски *Новий Завѣтъ*, отъ който отгорѣ за десять години трѣба да сѣ ся распродали повѣче отъ тридесять хыляды книги, че вѣче има и четвърто издание. Малко Българскы книги сѣ стигнахы до тоязъ брой издание и проданъ.

Единъ пѣть като станѣ въ Измиръ тя книгопечатница, нѣкои учени Българе пожелахъ да ѝ неоставать да ся затрѣе както другы-ты, и поченвать подырь напечатаніе-то на *Новий Завѣтъ* да издавать на свѣтъ періодическо на мѣсяць списаніе наречено *Любословіе*, което по злополучіе не можа да напрѣдне както своя си прѣдпечатникъ, та слѣда двѣ години, издадель-тѣ му трѣбаше да си свіе пазухника и списатель-тѣ му да си подкрачи перо-то.

Българе-ти по то врѣмя зимахъ книги само да ги имѣтъ, и послѣ като закачихъ и да ги прочитать видѣхъ, че въ речено-то списаніе малко работы ся намирахъ за тѣхъ да ся залъжатъ. То имаше и другъ неприятность, че, като ся пишеше за цѣль народъ, списатель-тѣ му ся държеше твърдѣ яко за мѣстно-то си нарѣчїе отъ страхъ да не бы изгуби и него, и то ся пѣлияше все съ описанія на стары дѣла, та насмалко оста да направи свои-ты читатели *антиквари*. На днешне врѣмя най-лесно-то и най-мѣчно-то е да пише чловѣкъ Българскы: едно-то всякой знае и може да направи, за друго-то малцина ся намирають. Ако издатель-тѣ на то *любословіе* беше единъ отъ речены-ты вторы отистина може рѣ нѣкой, че и до тоязъ часъ щяше върви издание-то на то списаніе. Продажба става кога поносѣ и на двѣ тѣ страны.

РАДИ ЗАЧЯЛО-ТО и МЪСТО-ТО

на:

Глаголическы-ты слова.

Отъ П. I. Шафарика.

Отдѣлъ I.

(Вижь Час. III. Книж. № 19, страница 130.)

37. Тѣ 38 първоначалны Славянскы слова у Храбра, които ся наричѣтъ и брой по-късно отъ нѣкоя, речи, че можяхъ, ако друго-яче брой-тъ есть правъ (зачто можяше да бждеть една приписка, както лѣточисленю-то на свършака очевидно есть неправо, ако чловѣкъ нещеть да приемень другадѣ прѣдложено-то тълкованю отъ мене) да ся докажеть спорядъ тоязъ или онаязъ начинъ; обаче една съвършена здравнина может да ся достигнеть само при такыва буквици, които едноврѣменно сѣтъ буквици за брой (бѣлѣци за число), при други-ты остава всякога нѣкоя малко или много проблематическа. Между това работа-та по мнѣню-то ми, въ относяню на главно-то пытаню не есть толкозъ важна. Чловѣкъ можяше твърдѣ лесно да възврънеть въ свършака и Кыриловы-ты буквици на броя отъ 38-тѣ, зачто прѣдидия-та нѣма въ нѣкои стары Българскы рѣкописи и въ исти-ти, както и

въ стары-ты сръбскы грамоты ся употрѣбыва — сѣще тѣй какъ глаголическо-то я за собствено-то ѣ и едноврѣменно за ѡ: вѣра, ѣко, твоѣ вмѣсто ѡко, твою.

38. Кога ся противоположить, че не ся есть съхранило никой литургыческый рѣкописъ съ глаголическо писаню, то трѣба да ся забѣлѣжить, че и кыриловы литургыйки и т. н. отъ X — XI в. не можѣть доказа, освѣнь Псалтыря и нѣкои стихераре (повече-то изводи). Между това можѣть да свидѣлствувать само Пращкыти изводи и най-ветхы-ти рѣкописи на Псалтыря, и най-паче глаголическы-ти (тѣи, что ся относя за текста), както и кырилови-ти прѣписи изъ нихъ (тѣи, зачто садържавать распрѣснато глаголическы слова, н. п. Евгению-Погодинскы-ты изводи, Бологнѣйскый Псалтырь и т. н.) споредъ сѣществуваню-то на литургыческы-ты книги съ глаголическо-то писаню въ X — XI в. Въ Кроація ся въведе извѣстно римска-та литургыя. Изводъ-тъ отъ Зара есть едно доказателство за голѣма-та старина на глаголическый молебникъ. Азъ видѣхъ и други изводи отъ молебника отъ твърдѣ голѣма старина. Сѣще видѣхъ и изводи отъ служебника, които сѣтъ по-стари, отъ нынѣшне-то устройство на латинскый служебникъ или отъ XIII вѣкъ.

39. Прихождамъ най-послѣ на единъ до край важенъ прѣдмѣтъ, сирѣчь на мнѣню-то отъ нѣкои учени, че глаголическо-то писаню да есть *измыслеваню или ступанство на Богомилици-ти и Патаренци-ти*. Тойзѣ изгядъ ся подкрѣпя съ нѣкои явны основы, н. п. че писаню-то рѣчи исключительно есть было употрѣбено само отъ оныя страны, гдѣто сѣтъ живѣяли Богомици и Па-

таренци, въ Мекедонія, Илирія, Далмація, Крѡація, Славонія и Истрія; че то ся нарича Българско, както и Патаренци-ти ся нарекохъ Българе; че въ распрьснаты глаголическы буквици и рядове у кырилови-ты рѣкописи сѣтъ быле нарочити уговорни бѣльзи заради родство за вѣра и т. н.; между туй, като ся пригляда отъ блъзо, това миѣнїе есть съвсѣмъ «харлово. Туй ще ся покаже по-ясно отъ слѣдни-ты основы.

40. Глаголическо-то писаніе за това не можетъ да бждеть произведеніе и ступанство на Богомици-ти и на Патаренци-ти, зачото тїи и двама-та бѣхъ *явни лѣжеучители*, обаче въ глаголическы-ти рѣкописи не ся нахожда нигдѣ дыря за нѣкого лѣжеучителя. Богомици-ти не писаха никакъ таквызъ книги; тїи отвърлиха ветхый Завѣтъ, даклемъ и Псалмы-ты; тѣхный Отченашъ, тѣхны-ты посланія имаха особиты читанія, что ся не нахождать тукъ. И сѣще, ако ся намѣряше нѣчто, което да изявѣва за Патаренци, щяше докажетъ само толкозъ, че тїи ся държяхъ здраво за ветхо-то писаніе отъ Кырила, както, спорядъ Исторія-та подобни старовѣрци, които при прѣобразованія-та оставать въ малкость, врядомъ безумно ся стискать здраво за старо-то. (Росколници). — Между това ся укриви и Метотій, 925 и 1059 л. за ереса, и ся въспрѣ славянска-та (глаголическа-та) литургия, както до наскоро въ Моравія.

41. Ветхы глаголическы рѣкописи ся не сѣхранихъ съ грыжаніе само въ *православны-ты* Гръцкы и Славянскы (Кырилови) монастыре у св. Гора, въ Палестина, обаче и въ Римъ и въ другы страны, какъ скѣпы памятници отъ старо врѣмя, какъ безцѣ-

ность, и праздни-ты мѣста по-кжсно Кырилскы ся допъл-шихъ и т. н. Ако бѣхъ были еретическы, то щяхъ гы истрѣбять безъ милость. Отъ глаголическы книгы сѣхъ прѣписевали по Кыриловскы ради князове въ Россія. (1347л.), за князове и княгыши въ Сърбія (1240-50л.), и това врѣняхъ священци, въ монастыри и при църкви, въ едно врѣмя, кога хора-та гоняхъ съ огънь и сабя Патаренци-ты какго еретици.—Най-ветхы-ты глаголическы ржкописи погынахъ иѣ отъ нарочито затриваніе, обаче, както кырилови-ти, отъ ветхына и напустуваніе. Оце прѣписатель Теодоръ 1263 л. ся упаква заради рѣдкость-та на ржкописи-ти Іоаннъ Екзархови, които първоначално бѣхъ написани глаголическы.

42. Въ чудесно-то старобългарско прѣброеніе на народи-ти и азбуквы-ты имъ (въ мое-то Старожитіе. 996л.) показаны сѣхъ Българскы-ты (т. е. глаголическы-ты) буквици иѣ между *еретическы-ты* обаче ясно между *православны-ты*.

43. Единъ Патаренець можахъ всякогажъ да пишеть *Парижскый букварь*, обаче само какъ Българскый, въ противоположеніе на Гръцкый, нѣ какъ *особитѣ патаренскый*. Между това свидѣтельствува латинскый надписъ за одного латинца, ако той, което есть и по-вѣрно не есть отъ друга нѣкоя ржка. Всичко-то есть едно бързо забѣлѣжаніе за любопитство, ничто повѣче. Тѣхъ изрѣза Русецъ на Аравійца рускы-ты слова какъ примѣръ. (Гл. Жюгереново известіе 1842л.) Мы познаваме исто отъ по-кжсно врѣмя подобны записванія на глаголическа-та азбука въ различни ржкописи, за което щеть ся говоритъ на друго мѣсто.

44. Въ *Италія* и *Франца* бѣхъ твърдѣ многочи-

слени Патаренци-ти, най-паче въ първа-та земя, и пакъ не ся намира тамъ, освѣнь оный Паризскый букварь, никожъ дирижъ отъ глаголическо писаніе отъ врѣмя то на Патаренизма, (че по-късно донесени ти ржкописи не до казвать ничто, както н. п. Асеманіаново Евангеліе);- Въ *Боемія* и *Россія* на противъ не сътъ быле Богомилци и Патаренци, нъ при всичко това ся намиратъ въ двѣтъ земи оставкы отъ ржкописи и други дири отъ глаголическо писаніе отъ най старо-врѣмя.

45 Глаголитци-ти въ епископство Сень (Сегнія) у Кроація придобыхъ отъ Папа Иннокентія IV въ 1248 л. по молба-та имъ *потвърденіе-то* за у тѣхъ употрѣбена-та славянска литургия, като прѣдавихъ, че имътъ едно старо писаніе, видно отъ Св. Иеронима, съ което сътъ быле написаны литургически-тѣ имъ книги. Ако и оправданіе-то на Св. Иеронима какъ изобрѣтатель на тѣхно-то писаніе не можетъ да ся утвърдить прѣдъ историческа-та критика, то естъ толкозъ по-мно-го извѣстно, че тогдавашній имъ епископъ не можаше дръзнеть, за да поище такъвжъ правдинжъ, ако писаніе-то бѣше было въ употрѣбленіе у Патаренци-ти, които до наскоро бѣхъ изгонены съ огънь и сабя какъ еретици. Подобно и Папа или римскый прѣстолю щяше ся не прѣ-льсти толкозъ слѣпо и безпримѣрно въ една толкозъ глав-на работа, кога той имаше, нито можеше да нѣма, ерѣдства, за да разумѣеть истинжъ-тж.

ЗАБЪЛЪЖВАНІЯ.

За Б. 7. Отвѣщавъ же философъ:.... Съ радостію и-
дѹ тамо, аще имають бѹкву въ языкѣ свой. Глагола же царь
къ немѹ: Дѣдъ мой и отць мой и нини мнози, искавше то-
го, нѣсѹтъ сѣрѣли; то тако азъ мѹгѹ то сѣрѣсти? Жит.
Конст. XIV. (т. е. Философъ-тъ отговори:... Съ радость
щѣ отійдѣ тамъ, ако тин имѣть слова на свой языкъ.
Тогдазь рече му царь-тъ: Дѣдо ми (Михаилъ II 820—
829 л.) и тейко ми (Теофилъ 829—842 л.) и други много
души търсихъ, обаче не намѣрохъ ничто; какъ щѣ го
намѣря азъ?)

Прѣжде чѣо Словѣне немѣша книгъ (слова), нѣ чрзта-
ли и рѣзми чѣтѣша и гатааша. *Храбръ.* (т. е. Испър-
вомъ Славяне-ти нѣмахъ слова, обаче употрѣблявахъ
драсканици и врѣзванія за броење и приказваніе).

За Б. 8. Literas denique sclaviniscas (— словѣньска)
a Constantino quondam philosopho repertas... jure Claudamus. Lit
Joannis VIII a. 880. Палацково патуваніе 1838. Facsim.

Царь Михаилъ пише Ратиславу: Богъ... видѣкъ вѣ-
рѹ твою и подвигъ, сътвори нына въ наша лѣтѣ, а въ бѹ-
квѹ, въ вашъ языкъ, якоже не въ испрѣва было, нѣ тъкмо въ прѣва

лѣтъ, да и вы примѣтите се великихъ язычѣхъ. Жит. Констант. XIII. Жит. Метод. М. Тълкованіе за начало-то на слова-та еврейскы, грѣцкы и латинскы.

За Б. 10, Главно-то мѣсто есть Жит. Констант. XV. Неславити се Бгъ осемь. Пче во бы юму сице годѣ было, тѣ небы-ли могли сътворити, да быше и си испрѣва писменѣ пишущѣ безсѣды своею славою Бга? нь три языка юсть тѣкмо избрала, еврейскый, грѣцкый и латинскый, илиже до-тѣмъ славу Бгѣ въздаати. Срв. Сщце XVI и Жит. Метод. VI.

За Б. 12. Εσοφισατο δὲ καὶ χαρακτήρας ἐτέρους γραμμάτων πρὸς τὸ σαφέστερον ἢ οὐ; ἐξέδρεν ὁ σοφὸς Κύριλλος Жит. Св. Климентя еп. Блг. 14. Excogitavit etiam ingeniose propter majorem perspicuitatem (или ad elevandam perspicuitatem) literarum notas diversas ab eis, quas sapiens Cyrillus invenerat. (т. е. Той измыслилъ съ остроуменъ начинъ за достигваніе на по-голѣма ясность други бѣлѣзы за слова (соб. бѣлѣзы за гласове, а нѣ които бѣше изнабрилъ прѣмъдрый Кирилъ.) Обаче εσοφισατο значить въ по-късний грѣцкый языкъ често толковъ кол-кото usuravit, употребилъ.

За Б. 15. И сврѣте отъ втораго на десете лѣта цара Болемона до рождыства Христова .ца. лѣтъ (вмѣсто л.в.) Жит. Констант. XIII.

Въ Струмицкый Апостолъ XII — XIII вѣкъ ся срѣщати ты бѣлѣжы: Астор. 27, 36. вѣхъ же въ кораби вѣсѣхъ дѣшь : с : н : с : , вмѣсто : с : о : с : , 276, даклеиъ и глаголическы за о. Сщце въ Синаксаря отъ 16 Іунія: сватыхъ отць : : ъ : т : , вмѣсто : х : л : , т. е. 630, даклеиъ въ глаголическый видъ, че т значи тукъ три дѣ-лѣте, Сщце ср. 15. назначено есть патѣдѣтъница : л : д :

т. е. л глаголическо за и, 50, и отгорѣ още д пребавно за дестѣтынца.

За Б. 17. Чловѣкъ сравнява н. п. прѣп. отъ Асеман. Код. у Силвестра съ прѣп. на Еванг. Пасіонійско у Бланхыня Евангеларь. четвѣрт. Т. I. таб. 1, на Ев. LX XX Василя М. Урбскаго. с. т: 3, и на Ев. Библи. Валиселанска с. таб. обр. DXXVI, още единъ прѣп. на Ев. Гл. Григоровичево съ прѣп на Ев. Св. I. Библи. Валиселанска у Вланшина Т. I. сбр DXX, най-послѣ прѣп. на Глаг. Гюц. у Копитаря съ прѣп. на Посл. Св. Павля у Бланхыня Т. I. с. 4, и Ев. Св. Лука с. 1. Сравни още писаніе-то на най-ветхы-ти нарѣчии Кроато-глаголическы изводи съ латинскы-ти, въ Италія и Нѣмско написани-ти рѣкоп. отъ XI — XII в. у Валтеря, Бесея, Пертца и Силвестра:

За Б. 18. Востоково и Погодиново чудесно извѣстіе за тоязъ прѣдмѣтъ да ся прочите въ Москвитянинъ 1843. Рѣкп. VII. С. 103 — 105. Въ Рѣкп. на Тронческа-та Лавра ся намира въ надписи-ти четьре думы съ глг. писанію, освѣнъ това 23 едно по-едно глг. слова въ текста размѣсены между кыриловы-ты.

За Б. 25. Тукъ трѣбваше да ся говорить за множество-то грѣцкы думы, что сѣтъ осталы непрѣведены въ глг. рѣкп. които сѣще така сѣтъ едно доказателство за старина-та на глаголица-та; между това азъ трѣбихъ тоязъ прѣдмѣтъ допълнително у вторый отдѣлъ. Б. 5.

За Б. 28. Шьдъ же философъ по прьвому обычаю на молитвѣ се наложн и съ нѣми поспѣшники. Жит. Конст. XIV.

За Б. 33. Така сѣтъ влѣзлы въ текста именно шѣкзте, шѣдѣн и дѣгѣмѣ при етерз, етери и етерѣ. (Во-

стоковъ 107.) — Най-ветхий познать ржкп. на Евангелие-то съ поправеный тексъ, единъ начинъ отътълкованіе или *textus receptus*, есть отъ 1383 л. написанъ въ Цариградъ на пергаментъ in 4° нынѣ въ синодал. библи. у Москва. Горскый и Невоструевъ Опис. I. С. 224 №. 26 и С. 254. По исто-то врѣмя трѣба да есть пригляданъ Псалтырь-тъ и Апостоль-тъ; что отъ тогдазь ся съгласявать ржкописи-ти. — Константинъ Костенскый, съ прѣкорь « Философъ-тъ » т. е. грамматикъ-тъ, кой-то есть живѣлъ у полвина-та на XV в. въ Жеглигово при Скопя, уплаквася въ едно съчиненіе заради развала-та на славянскы-ти ржкописи и именува тогавашны-ты писалны училища. Подобно есть оставено въ задговора по повѣденіе на княза Джоржя у една ново-критикувана Лѣствица отъ Іоанна Климакоса отъ 1434 л. въ Крушедолъ. — Грамматикъ Владиславъ живѣяше и пишыше въ Македонія между 1470 — 1479 л.

За Б. 34. Прѣжетъ же юго наѹща Косль, кнезь Панскскый, и възлюбаъ велики словенскыя книги наѹчити се имь, и быда до петидесеть ученикъ ѹчити се имь. Жит. Конст. XV.

За Б. 36. Журн. мин. нар. проsv. SP. 1848. Iул. Отд. II, 18 — 66.

За Б. 43. Чогрево извѣстіе заради Финна Магнусова Рунама. С. Петербургъ, 1842, 8°. s. 83 срв.

Край на първый Отдѣлъ.

ПИСМА

За нѣкои си мѣжности на Българско-то
правописаніе.

отъ Гиврилла Кръстовица.

ПИСМО II.

20 Маѣа 1844.

ЗА ЧЛЕНЪ-ТЪ.

Словеснейшій Господине!

Слѣдъ буквы-ты за кои-то, като основаніе що сѣ на слово-то, доволно на дълго вы писахъ, прилично е да вы пишѣ и за членъ-тъ, той-зи най-великій камень преткнове-нія на днешни-ты Българскы писатели, отъ кои-то едни го никакъ не приематъ — (тии сѣ обаче твърдѣ малко), а други ся не съгласяватъ какъ трѣба да го пишѣтъ.

Що е членъ? — Потребенъ ли е членъ на единъ кой годѣ языкъ? — Кой и какъвъ членъ трѣба да има ново-българскыя-тъ пишемый языкъ?

Съ отвѣщаніе-то на тья три въпросы сѣкамъ да ся разрѣшява сичка-та загадка касателно до членъ-тъ.

I.

Членъ ся зове оная частица на слово-то, коя-то, поло-

жена предъ или слѣдъ нѣкои си имена, показва че трѣба да земнемъ тѣя имена въ единъ опредѣленъ разумъ.

Отъ това изясненіе на членъ-тъ слѣдува:

1. Че членъ-тъ е отъ оныя части на слово-то, кои-то ся Грамматически *относителни* називавать. Такви-зи сѣ *прилагателни-ти* и *мѣстоименія-та*, и особливо *показателни* и *относителни* зовоми-ти мѣстоименія. И нанстина сичкы-ты тѣя части на слово-то, какъ-то и членъ-тъ, иматъ за предметъ да *опредѣляватъ* рѣзумъ-тъ на имя-то на кое-то ся относятъ; но инакъ го опредѣляватъ едни-ти а инакъ други-ти. Прилагателни-ти отвѣщавать на въпросъ-тъ: *какъвъ, колъкъ, или чій*, сирѣчь показватъ *качество-то, количество-то, или свойство-то* на имя-то; на пр: *бѣлъ, мякъ, студенъ, юльмъ, малкъ, многочи-сленъ, мой, майчинъ, Петровъ*, и проч. Членъ-тъ и мѣстоименія-та отвѣщавать на въпросъ-тъ: *кой*, сирѣчь, показватъ *лице-то или особъ-тъ* за кою-то ся говори; на пр: *конъ-тъ, бѣла-та овца*, т. е. оный конъ, оная бѣла овца, за кои-то ся е помянуло въ слово-то по напредъ, и кои-то слѣдователно ежъ знайн читателю или слышателю така що, безъ другъ расправъ и объясненіе онъ тѣхъ а не други докарва той чась на умъ-тъ си, и ето какъ разумъ-тъ имъ ся опредѣлява изведнѣждъ.

2. Че членъ-тъ ся прилага, или трѣба да ся прилага, не на сичкы-ты имена вообще, но само на оныя, кои-то иматъ нуждъ отъ такъвъ опредѣлительность, зацо съдържатъ въ себѣ различны разумы, или, паче рещи, разумъ принадлежащій на много особы, така що, безъ нѣкою точнъ опредѣлительность, не може да ся разумѣ изведнѣждъ за кою ся точно говори: такви-зи сѣ оныя и

имена, кои-то Грамматически ся зовѣтъ *общи*, или *нарицателни*, като: *животно*, *человѣкъ*, *добытъкъ*, *птиче*, *овца*, *конь*, *кѣща*, *поле*, *юра*, *долъ*, и пр., защо много видове ся намѣрятъ отъ тѣя сичкы-ты, и безъ нѣкое, какъ-то рекохмы, опредѣленіе, кой-то ни слуша или чете, не е възможно да познае точно за кой видъ говоримъ или пишемъ. На противъ, имена-та, кои-то Грамматически ся наричатъ *собственни*, понеже представляватъ на умъ-тъ сѣкога единъ само разумъ, едно само понятіе, нито потребъ имать отъ членъ, нито имъ ся вообще прилага; на пр: *Ганчо*, *Петко*, *Димитръ*, *Апостолъ* (1) *Котелъ*, *Сливенъ*, *Търново*, *Тунджа*, *Марица*, и пр.; има обаче и нѣкои такыва имена, кои-то злоупотребително приемать членъ, като: *Дунавъ-тъ*, *Камчія-та*, *Баларія-та*. и др.

II.

Ако да бѣхъ сички-ти имена *собственни*, сирѣчь, ако сичкы-ты особы, сичкы-ты вещи, взяты една по една, имахъ особно имя, тога негли членъ-тъ бы былъ непотребенъ. Но това не токмо не е, но нито може да бѣде. На пр: имя-то *животно* съдържава въ себѣ сички-ти гадни на свѣтъ-тъ, кои-то сѣ по земь-тъ, по въздухъ-тъ, и у води-ти нахождатъ; а тѣя сѣ толкова мно-

(1) Тука *Апостолъ* е имя собственно, и за това не приема членъ; а кога е нарицателно, кога сирѣчь показва, не единъ чловѣкъ кому-то е така имя-то, но книгъ-тъ новаго завѣта, коя-то носи това нарицаніе, тога несумнѣнно приема члена, кѣкъ-то и сички-ти други нарицателни, и ся казва *Апостолъ-тъ* *апостоли-ти*.

гообразны и многочисленны, що нито за кой видъ отъ тѣхъ е слово-то знаилъ бы иѣкой безъ опредѣленіе, нито четъ-тъ имъ поне бы можилъ да помысли, кольми паче да имъ даде и на сичкы-ты по едно особно имя. Това исто-то можемъ да речемъ и за имя-то *добыткз*; и за имя-то *звѣрь*, и за имя-то *птиче*, и за имя-то *рыба*, и проч. и проч., ако и да съдържаватъ тѣя въ себѣ по малко отъ имя-то *животно*. И исто-то ще речемъ даже и за имя-то *человѣкз*, ако и да ся дава челоуѣкомъ и по едно *собственно* особно имя всякому за да ся распознаватъ съ него едни отъ други, кое-то вообщо само за челоуѣцы ся види нужно, зацо челоуѣкъ само съ челоуѣцы ся находи въ нуждѣ да ся съдружява, разговаря, и вообщо сообращава лице съ лице, и слѣдователно да ги назовава, или присъщцы или отсъщцы по имя; но за да стори това, трѣба да положимъ че ги познава сичкы-ты, че може да имъ запомни имена-та, и че, кога на примѣръ ще да рече *человѣци-ти*, ще да ги изреди сичкы-ты съ имя-то имъ единъ по единъ; а кой може да ся похвали съ еднѣ таквѣ-зи способность, или на що бы приличялъ единъ таквѣ-зи языкъ?

Тая нужда да ся опредѣли точно разумъ-тъ на *общы* или *нарицателны-ты* имена, находися общо въ сичкы-ты языцы, и нема ни единъ языкъ кой-то да не опредѣлява, злѣ добръ разумъ-тъ на свои-ти *общы* или *нарицателны* имена, кой съ единъ способъ кой съ други. Членъ-тъ ся признава за най добръ способъ за това опредѣленіе, и по много-то языци той-зи способъ иматъ и употрѣбляватъ. Въ Европѣ, на примѣръ, гдѣ-то ся находятъ най добри-ти и най обработани-ти языци, ще намѣримъ твърдѣ

малко, кои-то да не употребяват членъ. Греци, Нѣмци, Англезн, Французи, Италиане, Испанци, имжть вси цѣся хвалятъ че имжть членъ, зацо съ него ся и по кратко и по лесно опредѣлява разумъ-тъ на общы-ты имена. Латинити не сж употребили членъ, а вмѣсто него, гдѣ-то е бы-ю нужда да ся опредѣли разумъ-тъ, употребявали сж мѣстоименія; но отъ това мѣстоименно употребленіе, освень цо не сж имали съ него истж-тж лесниих койж-то други языци сж имали съ членъ-тъ, колко сомнѣнія сж оставали пакъ въ слово-то касателно до разумъ-тъ на едно имя!

Церковно-Славянскыя-тъ языкъ не е и той употребилъ членъ въ нарицателны-ты имена, кога они стояли въ слово-то сами, но вреда-га коя бы отъ тамо произходила не е за него твърдѣ голѣма, зацо първо и онъ, какъ-то и Латинскыя-тъ, има различни падежи, кои-то не мало служатъ за опредѣленіе на разумъ-тъ; а послѣ твърдѣ рядко ся находи въ слово-то имя нарицателно само, сирѣчь безъ да е съдружено отъ нѣкое *прилагателно* или нѣкое *причастіе*. Тія же прилагателни и причастія въ церковно-Славянскыя-тъ языкъ имжть двѣ различни окончанія называемы едно-то *усѣчено*, на примѣръ: *благъ, святъ, лежящъ, благословенъ*, друго-то *неусѣчено*, на пр: *благый, святой, лежящій, благословенный*. Усѣчены-ты прилагателны, Добровскый по логически и по правогы называва *неопредѣлены*, а неусѣчены-ты именува *опредѣлены*. И вонстинѣ тія послѣдны-ти представляватъ въ Славянскыя-тъ языкъ оныя прилагателны, кои-то въ други языци стоятъ съ членъ. » Сички-ти прилагателни имена (казва добръ О. Неофитъ Римскый) съ

» Славенскія-ть языкъ, кога стоять безъ усѣченіемъ въ
 » слово-то, имать непрѣмено тая уста-та сила, що я
 » имать Гречески-те прилагатели съ членъ-ть заедно;
 » а кога-то усѣчени, тогава держать мѣсто за безчлен-
 » ны Гречески. Като на пр: *святый*. ὁ ἅγιος, *святъ*, ἅγιος;
 » *блаженный*, ὁ μακάριος, *блаженъ*, μακάριος; какво-то що свидѣ-
 » тельствуютъ и слѣдующи-те примѣри: Μακάριος ἀνὴρ, у насъ
 » стои *блаженъ мужъ*, а не *блаженный мужъ*; ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος,
 » Κόριος Σαββάθ, у насъ: *святъ*, *святъ*, *святъ*, а не *свя-*
 » *тый*, *святый*, *святый*, » (1); И по горѣ пакъ той
 говори: » Кога-то се напише име-то цѣло... (спрѣчь безъ
 » усѣченіе), то тогава си има совершенъ естественъ
 » членъ въ себе » (2); И самъ Добровскій говори: » Пер-
 » выя (прилагательныя опредѣленныя) заимствуютъ свое
 » окончаніе отъ мѣстоименій *и* (*ий*) (3); оно поставяе-
 » мое на концѣ прилагательныхъ, *закрываетъ членъ*
 » *опредѣленный* находящійся въ другихъ языкахъ. На пр.
 » Благый составилось изъ благъ и ѳи; благого (древле бла-

(1) О. Неоф. Грамм. Болг. 1835 стр. 57.

(2) Таможе.

(3) За тоза мѣстоимѣніе *и* (*ий*) ето що пише пакъ Добровскій: »Еще Смотрицкій говорилъ и Караманъ утверждаетъ, что мѣстоимѣніе *и* (випит.) произносится мягче нежели союзъ *и*, а именно какъ *йи* (ji)... Въ древнѣйшихъ рукописяхъ послѣ гласной пишется *и*: тѣ *и*, како *и*, пропаша *и*...; послѣ согласныхъ твердыхъ ѳи: поставиашъ ѳи, вкччашъ ѳи, прѣтѣ ѳи; послѣ мягкихъ же, на пр. ни, и и: галгашоу и жива, да помажють ни. Въ нихъ также употребаются ни вмѣсто ѳи: мина, велни, третин, прочни.мз.» (Грамм. Слав. введеніе Гл. I. § XIX, стр. 30.)

» ГЛАГО), ИЗ БЛАГА ЕГО; БЛАГОМУ (ДРЕВЛЕ БЛАГОМУ), ИЗ
» БЛАГО ЕМУ; МНОЖ. БЛАГОМ, ИЗ БЛАГО М; БЛАГОУХ (ДРЕВЛЕ
» БЛАГОУХ), ИЗ БЛАГО УХ, и проч. » (1) А що сж тїи
за їн, его, ему, м, ух, кои-то Добровский показва какъ
замѣнявали въ древне-Славенскыя-тъ языкъ опредѣлен-
ныя-тъ членъ кой-то ся находи въ другы языцы? Нищо
друго, освень различны падежи и измѣненія на неупо-
требимо-то въ именителенъ падежъ *относительно* третїяго
лица *мѣстоимѣніе* и значущее ѓнз=тѓй, отъ кое-то
съ приложеніемъ союзныя частицы же станяло е употре-
бимо-то въ всѣхъ падежахъ *относительно* такожде *мѣ-*
стоименіе иже, иже, еже, соотвѣтствующее Греческому
относительному мѣстоименію $\epsilon\varsigma$, η , δ , или $\delta\epsilon$; $\pi\alpha\rho$, η $\pi\alpha\rho$, δ $\pi\alpha\rho$
и Латинскому is , ea , id . Но и въ другы языцы, кои-то н-
мжтъ членъ, е да ли е друго нѣщо членъ-тъ освень *по-*
казательно или *относительно-то* имъ мѣстоименіе сокра-
щено или испърчено? На пр. Греческыя-тъ членъ δ , η , $\tau\delta$,
присходи *явно* отъ относительно-то вышеречено мѣстоиме-
ніе $\delta\varsigma$, η , δ , (2) кое-то несумнѣнно въ началѣ е было $\tau\alpha$,
 $\tau\eta$, $\tau\delta$, какъ-то ся показва отъ самы-ты косвенны падежи

(1) Добр. Грамм. Слав. Ч. II. Гл. II. § 16, стр. 42.

(2) Это що пише Греческий Лексикографъ Антімъ Газн въ своя-тъ
Греческий Словарь за това: » δ , η , $\tau\delta$, $\alpha\nu\tau\omega\nu\rho\iota\alpha$ $\delta\iota\alpha\kappa\tau\iota\kappa\eta$, $\alpha\nu\tau\iota$ $\delta\delta\epsilon$, η $\delta\epsilon$
 $\tau\delta$ $\delta\epsilon$, η $\alpha\nu\chi\omega\sigma\tau\alpha\tau\eta$ $\sigma\eta\mu\iota\omega\iota\alpha$ $\epsilon\theta\epsilon\iota$ $\kappa\alpha\iota$ $\pi\alpha\rho'$ $\theta\lambda\eta\rho\omega$ $\epsilon\chi\alpha\iota\epsilon\tau\omega\varsigma$ $\epsilon\nu$ $\chi\omega\rho\iota\sigma\iota$, $\epsilon\tau\iota$ $\delta\epsilon$
 $\kappa\alpha\iota$ $\pi\alpha\rho'$ $\Pi\rho\delta\delta\iota\omega$ $\sigma\upsilon\chi$ $\alpha\iota\varsigma$ $\alpha\pi\epsilon\nu$ $\alpha\tau\alpha\iota$, $\sigma\pi\alpha\iota\omega\varsigma$ $\delta\epsilon$ $\epsilon\nu$ $\tau\eta$ $\Lambda\alpha\tau\iota\kappa\eta$ ϕ $\pi\alpha\lambda\omega$ $\lambda\acute{o}\gamma\omega$,
 $\epsilon\chi\alpha\iota\omega\rho\mu\acute{\epsilon}\omega\nu$ $\tau\iota\omega\nu$ $\theta\iota\alpha\kappa\tau\acute{\epsilon}\rho\omega\nu$ $\chi\omega\rho\iota\omega\nu$. И по долу тамъ пакъ прилагас » δ ,
 η , $\tau\delta$, $\pi\rho\sigma$ $\alpha\chi\tau\iota\kappa\acute{o}\nu$ $\lambda\epsilon\gamma\acute{o}\mu\epsilon\nu\omega\nu$ $\alpha\rho\theta\epsilon\rho\omega\nu$ $\tau\omega\iota\tau\omega$ $\pi\rho\iota\sigma\tau\acute{\alpha}\nu\epsilon\iota$ $\tau\delta$ $\mu\epsilon\tau$ $\alpha\upsilon\tau\acute{o}$ $\epsilon\pi\acute{o}\mu\epsilon-$
 $\nu\omega\nu$ $\epsilon\nu\omega\rho\alpha$ $\acute{o}\varsigma$ $\acute{o}\rho\iota\sigma\mu\acute{\epsilon}\nu\omega\nu$ $\tau\epsilon$ $\alpha\nu\tau\iota\kappa\lambda\eta\rho\omega\sigma\omega\nu$, $\tau\delta$ $\theta\pi\epsilon\iota\nu$ $\delta\epsilon\nu$ $\pi\rho\tau\epsilon\pi\iota$ $\nu\acute{\alpha}$ $\sigma\upsilon\chi\eta\tau\iota\kappa\iota$
 $\mu\epsilon$ $\tau\acute{\alpha}$ $\lambda\omega\pi\alpha\kappa$ $\tau\omega$ $\alpha\upsilon\tau\acute{o}\nu$ $\epsilon\iota\delta\omega\varsigma$, $\alpha\lambda\lambda\acute{\alpha}$ $\nu\acute{\alpha}$ $\pi\rho\alpha\chi\tau\eta\mu\acute{\iota}\kappa\tau\alpha\iota$ $\acute{o}\varsigma$ $\alpha\iota\theta\upsilon\tau\alpha\rho\iota\kappa\tau\omega\nu$ $\mu\omega$
 $\nu\acute{\alpha}\delta\iota\kappa\tau\omega\nu$ $\theta\upsilon$. . . $\Lambda\upsilon\tau\eta$ η $\rho\eta\theta\iota\varsigma$ $\tau\eta\varsigma$ $\lambda\acute{\epsilon}\xi\iota\varsigma$ $\acute{o}\varsigma$ $\xi\theta\epsilon\rho\omega$ $\alpha\lambda\iota\sigma$ $\delta\epsilon\nu$ $\epsilon\iota\lambda\iota\kappa\iota$ ϵ ;

на членъ-тъ: τοῦ, τῶ, τὸ, τον, τῆς, τῆ, τήν, τὰ, τῶν, τοῖς, ταῖς, τοῖς, τῶς, τὰ; Французскыя-тъ le, la, les, и подобныя-тъ Итальянскы, Испанскы и даже Влашкы членъ, происходи такожде отъ Латинско-то прилично мѣстоименіе ille, illa, illi, illae; Англескыя-тъ the, отъ подобно-то Англеско мѣстоименіе this, these; Германскыя-тъ der, die, das, подобно отъ тожде Германско мѣстоименіа der, die, das, и проч. и проч. Слѣдователно и нашія-тъ ново-Българскы членъ трѣба такожде да происходи, какъ-то и несумнѣнно происходи отъ Старо-Българско или Славенско-то показателно или относително мѣстоименіе тх (=той), та, то, ти, ты.

Дѣйствиелно въ старо-Славенскы-ты рѣкописи тх, та, те, ти или ты почти на сѣкы редъ ся срящатъ писани вмѣсто той, таа, тоа, тѣн, или тыа, какъ-то и съ, си, се, ти, вмѣсто сѣи, сѣи, сѣе, сѣи. На пр. въ Остромирово-то Евангеліе ся чете: » и познаста и, и тх ишезе отъ » нею... и востабѣша въ тх часъ, (1) вмѣсто: и познаста его, и тои ишезе отъ нею... и востабѣша въ тои часъ. Въ

μη μάλιστα ἐκπτώσις τῆς ἀρχικῆς δεικτικῆς σημασίας της, προξενηθεῖσα καθ' ἑαυτὴν διὰ τοῦ χρόνου, τῆς ἀμοιβαίας προφορικῆς ἐπιμειξίας, καὶ τῆς ὀλίγης πλέον χειρίας αὐτῆς. Ἐνταῦθεν γίνεται δῆλον, ὅτι τὸ ὀ, ἡ, τὸ, δὲν ἀπενεργεῖται παρ' Ὀμήρου ὡς ἄθρον, ἐπειδὴ εἰς χωρία ὡς Π. Α, 340, Δ, 399, Ε, 715, Ζ, 467, Ο, 74, Ρ, 122, 127; 695, 698, Φ, 317, Οδ. Β, 106, τὰ ὅποια μετρῶσιν περὶ τῆς προτέρως χητέως τοῦ ἄθρον, εἶμι εἰς τοὺς προσηκτικωτέρους ἢ ἀρχία δεικτικῆς δυνάμεις ἐκωνῶς αἰσθητῆ μ' ἔλον τοῦτο ἀρχεται ἡδη παρ' Ὀμήρου ἢ ρηθεῖσα ἐκπτώσις αὐτῆς. Ἥτις παρατηρεῖται εἰς γῶρῖα, ὡς Π. Α, 167, Η, 412, Ι, 399, Ν, 289, Οδ, Τ, 372. . ἕνασγλς δὲ φαίνεται αὐτῆ π. ὠ. τὸν ἐν τῷ Ἀττικῷ πεζῷ λόγῳ, ὅπου ὁμοίως χάνεται σχεδὸν δι' ἔλου ἡ δεικτικῆ σημασία, ἐξαιρουμένων τινῶν» (Λεξικὸν Ἑλλην. Θ. Γαζῆ 1836 Τ. Β'. σελ. 504, 505.)

(1) Вак. у. Копитар: Clagol ta Clozianus praefatio p. XLIX. Това

Клоціанскѣ-тѣ глаголическѣ рѣкописѣ стон такожде пи-
сано: » и тї намѣ зачнѣтѣ, и тї прегласатѣ новомѣ пѣснь
. . . си бо есть дѣни семоу честь» (1) вмѣсто и тїн зачнѣтѣ,
и тїн прегласатѣ, сїи бо есть, и проч.; и пакѣ таможде
по долу: »вѣсе бо сѣ испитанимѣ повѣдаетѣ блажензи еван-
гелитѣ. егда, сѣтѣ, си взнша,» вмѣсто сїя бышиа: »да пре-
дастѣ и,« вм. да предастѣ егс; тѣ вѣ вечерѣ, взнѣже оученици
с е глаголахѣ,» вм. тѣ вечерѣ, сїе глаголахѣ;» тѣ бо ти
оуготсвиша,» вм. тѣмѣ бо тїн оуготовиша (2); и пакѣ по
долу, »се встѣ тѣло мое, . . . се встѣ кровь мое изливѣ-
ма за взи бо оставленѣ грѣхемѣ, (3)» вм. сїе . . . сїе; и
пакѣ: »и нзинѣ прѣстонтѣ, оукрашен тогда тѣ трапезѣ,
тѣ и сѣмѣ нзинѣ краситѣ,» вм. тѣмѣ трапезѣ, той и сїмѣ
. . . Въ кожинѣ рукописѣ хранящѣйся въ Віенскѣ-тѣ
царскѣ Библиоѣекѣ, четемѣ: »и два ѿ нихѣ бѣста идѣща
вѣ тѣже дѣнь вм. вѣ тойже дѣнь; и пакѣ: яко сѣ юсть хо-
» тамѣ извѣстити излѣ. нѣ и надсѣбѣми сими третни сѣ дѣнь
« имать . . . и тѣ рече книма . . . и тѣ творшеса далече
» ити . . . и прїимѣ хлѣбѣз благослови и . . . и познаста и,
» и тѣ ищеже ѿ нею . . . и вѣставша вѣ тѣ члѣ вѣзвратисташа» (4)»

исто-то мѣсто въ еднѣ глаголическѣ рѣкописѣ л. 1368 (виж. у Копит.
такожде) стон тако написано: » и познаста и, и та ищеже отѣ о-
чиююю . . . и в та часѣ вѣставше . . . отѣ кое-то ся види че юще
въ 14-тѣ вѣкѣ буква-та ѣ ся произпосили като а, какѣ-то днесѣ у
Бѣлгарѣ-ты и у Сѣрбы-ты, спорѣдѣ що ся рече въ 1-то ны писмо.

(1) Codex Glagol. Clozian. Копитарѣ стр. 31.

(2) Такожде стр. 6-7.

(3) Такожде стр. 10.

(4) Виж. у Добров. Грамм. Ч. III, стр. 104, 105.

вѣ. сѣи юсть, сѣи днь . . . и тѣи рече . . . и тѣи
творашеса . . . благозвн юго, и познаста юго, и тѣи нце-
же . . . въ тѣи часѣ.

Това като е тѣй, стига да примѣримъ и сравнимъ
днешнія-тъ Българскы членъ съ именителны и влнтелны-
ты падежи единственнаго и множественнаго числа на три-
ты родовы того Древне-Славенскаго мѣстоимѣнія, (защо
самотыя падежи вообще днесъ употреблява языкъ-тъ ны),
и ще ся увѣримъ че реченія-тъ членъ не е друго нешто
освень исто и сѣщо-то мѣстоименіе реченыхъ надежей,
прилагаемо на имя-то. А за да бѣде по ясно що гово-
римъ, прилагамы тука за примѣръ по единъ образъ скло-
ненія и на двѣ-ты:

Мѣстоименіе.

			Мѣж.	Жен.	Сред.
ЕДИН.	{	Именит.	тъ	та	то
		Винит.	тъ	тѣ	то
МНОЖ.	{	Именит.	ти	ты	та
		Винит.	ты	ты	та

Имя съ Членомъ.

			Мѣж.	Жен.	Сред.
Д ПН.	{	Именит.	мѣжъ-тъ	жена-та	дѣте-то
		Винит.	мѣжъ-тъ	женѣ-тѣ	дѣте-то
МНОЖ.	{	Именит.	мѣжи-ти	жены-ты	дѣца-та
		Винит.	мѣжи-ты	жены-ты	дѣца-та

Отъ това ся явно доказва и че ново-българския-тъ той членъ трѣба точно така да ся пише въ слѣдны-ты родовы и падежи. И вѣднѣиѣ така го пишжтъ вообще касателно до единственны-ты женскаго и средняго рода падежи, и до множественны-ты средняго, но не съ съгласни и на въпросъ-тъ какъ трѣба да ся пише 1^о. *единственно мъжескыя-тз* и 2^о. *множественно мъжескыя-тз и женскыя-тз* членъ, и отъ това несогласіе съ ся родили различни писанія, за кои-то е надобно да говоримъ сега, за да видимъ коя е причина-та на тѣя разны писанія члена, и да ли не е възможно да ся утвърди и законъ едно само.

III.

1^о. Въ единственно-то мъжеско число между имя-то *человѣкъ*, *конь*, *рай*, и пр. и членнѣ-тѣ частицѣ *тз* чювася единъ гласъ, кой-то по различны-ты мѣста въ Българіѣ ся произноси като *а* или *о* или *я* или *е*; така *человѣкъ*, ведно съ членъ ся изговаря като *человѣкъ-а-тз* или *человѣкъ-о-тз*, и *конь* и *рай* ся произносятъ като *конь-а-тз*, *рай-а-тз*, или *конь-е-тз*, *рай-е-тз*, и сократително *конятз*, *раятз*, или *конетз*, *раетз*. Тѣя различны гласовы *а*, *о*, *я*, *е*, зряще гы като прилѣпени нѣкакъ-си на членнѣ-тѣ частицѣ *тз* и като нераздѣльны отъ неѣ, нѣкои-си съ вѣвсѣкали че членъ-тъ въ единственно мъжеско число былъ не само *тз*, но *атз* или *отз*, или *ятз*, или *етз*, и слѣдователно рекли че реченыя-тъ членъ въ Българіѣ былъ четверообразенъ. А като че не стигнало това понеже видѣли че въ нѣкои страны у Българіѣ-

тѣ не ся прилагала никакъ на имя-то речена-та частицѣ *та*, но ся употреблявали вмѣсто членъ сами тѣи гласове *а, о, я, е*, заключили отъ това че тѣи гласове были такожде сѣщи членове въ тѣя страны, и рѣкли пакъ че ново-Българскыя-тѣ языкъ ималъ осемъ различни членовы, *атѣ, отѣ, ятѣ, етѣ, а, о, я, е*, ако и да не были вообще вси въ редъ еднакво употребляеми. (1)

Все това е основано на еднѣ великѣ погрѣшкѣ, която произходи отъ то що не сѣ разумѣли тѣи мѣжи естество-то и причинѣ-тѣ на сѣществованіе-то на вышеречены-ты гласовы, кои-то ся човатъ предъ членнѣ-тѣ частицѣ *та*.

Какъ тѣи гласове сѣ , не *самостойни* но *оставни* и отъ небытія въ бытіе произведени, то ся види отъ то что, членъ-тѣ като произходи неосумнѣнно какъ-то видѣхмы (2) отъ вышеречено-то мѣстоименіе, и като нема ни то на него ни то на имя-то никой такъвъ гласъ прилпенъ естествено преди да ся соединятъ едно съсь друго, тѣи гласове ся явяватъ приложително само слѣдъ това имене и члена соединеніе, и то въ него само падежъ, въ кого-то по закону благозвучія, порожденіе-то на такъвъ гласъ е былъ полезенъ и нуженъ. На пр. *человѣк* и *та* едно съ друго соединени *человѣкта* было бы мѣчно наистинѣ да ся произнесе безъ да влезе помежду имъ ради улесненія нѣкоя *оставна* гласна. А *оставны* гласны нѣи видѣхмы (3) че языкъ-тѣ Славено-българскыи не е припмалъ и не приема другы освенъ *з* и *ь* вмѣсто кон-то

(1) Виж. О. Неоф. Рыс. Грамм. стр. 43.

(2) Выше стр. 27-28

(3) Таможде.

Русскія-тъ приѣма о и е. Така въ много рѣчи: глаголы, имена прилагателны, или причастія, кои-то ся окончатъ на двѣ согласны, и кои-то въ други-ты падежи приѣмляще слѣдъ тая согласни коѣлибо гласнѣ, немѣтъ, никогѣ потребѣ отъ вставнѣ, на пр: юсмн, космн, старци Петра, ѡтци, Павла, ѡбни, дни, сладки, кротки, дсбри, мѣдрн, славни, пълни, рекли, стекли, и проч., на противъ кога немѣтъ на края-тъ таквѣ-зи однѣ гласнѣ и оставатъ въ окончаніе-то двѣ-ты согласни сами, понеже бы было мѣчно и неблагозвучно да ся произнесѣтъ самы: юсмъ, космъ, Петръ, Павлъ, старцъ, отцъ, обнъ, днь, сладкъ, кроткъ, дсбръ, мѣдръ, славнъ, пълнъ, реклъ, стеклъ, и проч. Старо-Българскія-тъ языкъ е турялъ помежду имъ, какъ-то и днешнія-тъ туря, по закону благозвучія, однѣ вставнѣ буквѣ з или ь, и гы е произносили по лесно, какъ-то и днесъ ново-Българскія-тъ гы произнося, така: юсьмъ, косьмъ, Петръ, Павлъ, старьцъ, отьцъ, обьнъ, днь. сладкъ. кроткъ, дсбръ, мѣдръ, славнъ, пълнъ, рекль. стеклъ, и проч. Така точно и членъ-тъ тз присоединяемы на имя кое-то ся окончатъ на согласнѣ буквѣ, было бы еднакво мѣчно да ся произнесе безъ помощь-тѣ на однѣ вставнѣ гласнѣ помежду имъ. Но разумѣвася че тая вставна гласна тамъ само да ся положи ю нужда, гдѣ-то ѣ нема естествено; и понеже, по закону Славянскаго правописанія, въ конца на всичкы-ты имена кои ся на согласнѣ окончатъ находится естествено по еднѣ з или ь безгласенъ, за кои-то више (1) довольно говорихмы, за това

(1) стр. 326—328.

въ тѣхъ случаѣхъ, вмѣсто да ся положи *вставно* и други *ж* или *ь* и да ся пише, на примѣръ, *мѣжъ-ь-тъ*, *человѣкъ-ь-тъ*, *день-ъ-тъ*, *снь-ъ-тъ*, и проч. кое-то става така и дълго и грозно, познава ся че бы было и по кратко и по красно да ся промѣни естественный онъ-зи *безгласенъ ж* или *ь* на *гласенъ*, и да пише само *мѣжъ-тъ*, *человѣкъ-тъ*, *день-тъ*, *снь-тъ*, и пр.

Какъ безгласныя-тъ *ж* ся е промѣнувалъ и ся промѣнуета така на гласенъ, това ся види и отъ то что въ Русскыя поправлены и печатны церковно-Славянскы книги, колчимъ ся е случило да ся нише рѣчь предваряема или сложна отъ предлогъ кончащійся на согласнѣ съ безгласенъ *ж*, той *ж* ся е промѣнилъ, по свойству Русскаго языка, на о соотвѣтствующій съ гласенъ *ж*, кога благозвучіе-то или друга нѣкоя причина не позволявать на *ж*-тъ да си остане безгласенъ. На пр:

во	вм.	въ	во гробъ	вм.	въ гробъ
			водвореніе	«	въдвореніе
			во еже	«	въеже
			воображеніе	«	въображеніе
во	вм.	въ	вопросъ	«	въпросъ
			изогнуть	«	изъгнуть
			изодрать	«	изъдрать
			изорвать	«	изървать
изо	вм.	изъ	изоржавѣть	«	изържавѣть
			изочтеніе	«	изъчтеніе
			ко Господу	«	къ Господу
			ко гробу	«	къ гробу
ко	вм.	къ	ко мнѣ	«	къ мнѣ
			когда	«	къгда = къ-егда.

надо вм. надъ

надорвать	«	надървать
надо всеми	«	надъ всеми
надо многими	«	надъ многими
надо мною	«	надъ мною

разо вм. разъ

разобраніе	«	разъбраніе
разогнаніе	«	разъгнаніе
разоитись	«	разъитись
разорваніе	«	разърваніе
разослатъ	«	разъслати

ото вм. отъ

отобрать	въ	отъбрать
отогнать	«	отъгнать
отодвигать	«	отъдвигать
отодрать	«	отъдрать
отозвать	«	отъзвать
отомкнуть	«	отъмкнуть
оторваніе	«	отърваніе
отосланіе	«	отъсланіе
ототкнутіе	«	отъткнутіе

нодо вм. подъ

подобрать	«	подъбрать
подогнаніе	«	подъгнаніе
подогнутый	«	подъгнутый
подоженіе	«	подъженіе
подозрѣніе	«	подъзрѣніе

предо вм. предъ

предо мною	«	предъ мною
------------	---	------------

со вм. съ

предо многими	«	предъ многими
со мною	«	съ мною
со многими	«	съ многими
собесѣдовать	«	събесѣдовать
собрать	«	събрать
совершать	«	съвршати
совѣтъ	«	съвѣтъ
согрѣшать	«	съгрѣшать

со вѣ. съ	}	содружество « съдружество
		создатель « създатель
		сокровище « съкровище
		сомнѣніе « съмнѣніе
		сопряганіе « съпряганіе
		соразмѣрно « съразмѣрно

и много такыя другы.

И не само това, но въ Старо-Славенскы нѣкои ржкописи мы находимъ даже исто-то онова що казахмы 'О за вставивъ-тъ гласнѣ между имя-то, и члень-тъ, сирѣчь че вмѣсто неѣ безгласныя-тъ ж или ь, на кого-то ся имя-то окончява, былъ е промѣненъ, на гласенъ, а той пакъ по Русскы обычай, былъ е промѣненъ га о или е, кога имя-то е было послѣдуемо отъ предречено-то мѣстоименіе тѣ или съ; на пр:

въ Глаголѣ Клоц.	}	клевето-тъ « клѣврѣтъ-тъ
		рабо-тъ « рабъ-тъ
		иноплеменнико-съ « иноплеменникъ-съ
		миро-съ « мъръ-съ
		народо-съ « народъ-съ
		образо-съ « образъ-съ
		родо-съ « родъ-съ
Ржкоп. Сърб. 14 в.)	}	позоро-съ « позоръ-съ
		дѣтищо-се « дѣтощъ-съ
Ржк. Сърб. 15 в.		купецо-тъ « купецъ-тъ
		прѣстоло-тъ « прѣстоль-тъ
« 16 в.		одро-тъ « одръ-тъ
Ю. Ексар. 150		слоγο-тъ « слогъ-тъ

(¹) Выше стр. 175.

Нестор. р. 1377	}	холмо-тъ	«	холмъ-тъ
		отроко-тъ	«	отрокъ-тъ
		градоко-съ	«	градокъ-съ
		градо-съ	«	градъ-съ
Супрасл.	—	дъне-съ	«	днь-съ
Ассеман.	—	дъне-тъ	«	день-тъ

Това явленіе бива точно и днесъ така въ соображеніе-то на нашія-тъ членъ, и забѣлѣжи че тогдѣ крайнѣ-тъ *ж* или *ь* на кого-то ся окончява имя-то, промѣнява ся, какъ-то рекохмы, отъ безгласенъ на гласенъ, и *ж*-тъ слѣдъ-членый, остава безгласенъ, като че имя-то дрѣзва на себе-си силѣ-тъ на членъ-тъ *тж*, за да го направи своѣ часть; на противъ кога *тж* стои въ слово-то като мѣстоимѣніе, а не като членъ, тога *ж*-тъ на имя-то е безгласенъ, а *ж*-тъ на *тж* бива гласенъ; на това видѣхмы примѣри доволны выше стр. 170—171.

Тія като сѣ така, не можемъ да имамы никое сомнѣніе, че нашія-тъ Българскы членъ, происходи въ сичкы-ты родовы и падежи отъ старо-то мѣстоимѣніе *тж*, че слѣдователно и въ мѣжско-то единственно число той не е друго пакъ освенъ исто-то мѣстоимѣніе *тж* = *та*, претворяемо, *ἄνθρωπος* на *тж* = *т*, и че гласна-та оная коя-то ся чува между имя-то и членъ-тъ не е друго освенъ крайнѣ-тъ безгласенъ *ж* или *ь* на имя-то, претворяемъ, благозвучія ради, на гласенъ: *человѣкъ-тж*, *день-тж* = *человѣкъ-тж*, или по (Рускому) *человѣко-тж*, *денъ-тж* или (по Сърбскому) *дене-тж*. Така ставатъ, а не иначе, четыри-ти разнообразни членове *атж*, *отж*; *атж*, *етж*, за коя-то О. Неофутъ, какъ-то рекохмы, (1) гово-

(1) Выше стр. 172 Vis.

ри че были употребляемы, кои тукъ, кои тамъ, въ Българинъ'. А [кожко-то за други-ты четыре â, о, ѡ, е, за кои-то онъ такожде помянува, разумѣвася че тѣхъ не сжъ друго освенъ единъ варварисмъ произведенъ отъ то что былъ усѣченъ и отхвърленъ истинныя-тъ члнь тх, и о-стало за членъ само крайнія-тъ на имя-то существующій или вставно прилагателный ж, или ѡ отъ кои-то първыя-тъ ся произноси по сжщю Българскы обычай като â, а по Русскы като о, вторый-тъ ся произноси по Българскы обычай като ѡ и по Сърбскы като е. Така възкз-тх, конь-тх, станджо възккз, конх, равно вѣкѣ, вѣлко, конѡ, коне.

То тѣй. Но сички-ти мъжески имена въ единствен-но число не ся окончяватъ на согласнж съ безгласенъ ж, нѣкои-си ся окончяватъ на ѣ, като жрѣвѣй, змѣй, зной, їерей, мрѣвѣй, край, покой, рай, край, и проч. слѣдъ кое-то ѣ нема никакъ ж кой-то въ приложеніе-то на членъ-тъ да бы ся промѣнилъ отъ безгласенъ на гласенъ; обаче и на тѣя имена кога ся приложи членъ, чювася помежду нихъ и членъ-тъ единъ гласъ произносимый като а или паче като я или е на пр. рай-а-тх, край-а-тх, и проч. То пакъ що е и какъ става? нищо друго освенъ вставныя-тъ пакъ онъ-зи ж или ѡ, за кого-то уже рекохмы (¹) че е нуженъ да влѣзи между имя-то и членъ-тъ, кога нема ж естественно, зя лесно и благозвучно произношеніе тѣх-то. Но може да рече нѣкой че тукъ имя-то понеже и въ мъжеско единственно число ся окончява на гласнж и, какъ-то и въ други-ты вси родови и падежи, нема ни-

(¹) Выше стр. 174—175.

коя нужда отъ една такъва вставна гласна, и че бы было довольно да ся приложи членъ-тъ на имя-то какъ-то си е, и да ся произнесе много лесно, на пр: жрѣвій-тъ, рай-тъ, покой-тъ, и проч. Това не е право, защо тия имена, първо, не ся произносятъ съсъ членъ-тъ по обычаю така, но като жрѣвітъ, райтъ, покойтъ, и проч: второ не е лако истина че ся окончаватъ на гласна: понеже окончателна-та имъ буква, *и* не е само *и*, но *й*, сирѣчь *и* съ знакъ отгорѣ называется *слитня*, кой-то знакъ и промѣнява естество-то и *й* дава произношеніе равно съ Латинско-то *i* или съ Греческо-то *ι* послѣдуемо отъ тънкъ *ь*, то естъ *й* равно *i* равно *ι*; така *рай*, *покой*, по произношеніе-то си, не е *ра-и*, *поко-и*, но *раі*, *покоі*, или *рауь*, *покоуь*. То като е тѣй, и като не можемъ да ся отречемъ че е тѣй, познавася какъ крайна-та на тия имена буква *й* трѣба да ся гледа, не веке като гласна, но като согласна тънка, и какъ тогава е нужно да влѣзи между нихъ и членъ-тъ благозвучія ради вставната гласна *ь*, и да ся пише, на пр: *рай-ь-тъ*, *край-ь-тъ*, *покой-ь-тъ*, и пр. Но понеже таково-то писаніе было бы и грозно и соблазнительно, защо, какъ да е, *й*-та на око-то ся види сякога като *и*, сирѣчь като гласна, а слѣдъ гласны-ты никога не ся е видѣло да ся пише *з* или *ь*; понеже отъ другъ странъ *з* и *ь* ся тука по Български като *â* или *я* произносятъ, а *й* равно *i* соединено съ *а* составя точно гласна или доегласна-тъ *я*, азъ мыслихъ че въ тия обстоятелства было бы и безвредно и много прилично да ся слива крайно-то на тия имена буква *й* съ вставна-тъ между нихъ и членъ-тъ *з* или *ь* равно *я*, и да ся пише само и чисто *я*, на пр: *рая-тъ*, *края-*

тѣ, *покоя-тѣ*. Было бы безвредно, зашто тукъ *я-та*, катото не приема никога врѣху си удареніе, изговаряся точно катойъ, сир. *рая-тѣ*, равно *райь-тѣ*; было бы и прилично, зашто сѣкиму е знаенъ и обыкновенъ образъ-ть на това писаніе; *рая*, *покоя*, находящійся точно така въ родителенъ и въ винителенъ падежъ, у церковно-Славенскы-ты книги, кога образъ-ть *райь*, *покойь*, не ся намѣря нигдѣ.

Това исто-то ся случява и въ прилагателни-ти и причастія-та, кога, споредъ потрѣбж-тж на слово-то членъ-ть тж ся прилага тѣмъ; на пр: *младия-тѣ*, *стария-тѣ*, *добрия-тѣ* *учения-тѣ* и проч.

Ако да тѣрсимъ истинж-тж, той членъ не трѣбоваше никакъ никога да ся прилага на прилагателни-ти и на причастія-та, зашто видѣхмы (1) че тѣи сж си имали отъ край за свой особенный членъ относительно-то старо-славенско мѣстоименіе и или *и*; прилагаемое тѣмъ неопредѣленнымъ за да ставать опредѣлени, сирѣчь за да представлявать разумъ, какъ-то съсь членъ-ть, опредѣленъ; на пр: *святѣ*, *святый*; *благословенѣ* *благословенный* *лежащѣ*, *лежащый*. Той-зи опредѣлительный образъ на прилагателны-ти и на причастія-та и до днесъ още ся находи въ употребленіе (2). Но катозада бы ималъ я-

(1) Выше стр. 168—169.

(2) Замѣчательно е наистинж че въ пренного обстоятелства быва и по красно и по благозвучно, и така да режъ по благородно да ся употребява, вмѣсто, новия-ть членъ *тѣ*, *та*, *то*, въ прилагателны-ты и въ причастія-та, древнія-те славено-Балгарекы *и*, *я*, *е*, нъ това трѣба добрь да вымывать напши- писатели, зашто ако бы въ редъ нераз-

зыкъ-тъ ны единообразность, и въ това, народный-тъ
 обычай, когато требовало членъ, приложилъ } и тѣмъ
 членъ-тъ тх, тл, тс, ти, съ това обаче различіе че въ
 сичкы-ты други родовы и падежи го приложилъ тѣмъ и-
 мѣющимъ образъ *неопредѣленъ*, и токмо въ мжжскыя-тъ
 единственный падежъ имъ го приложилъ имѣющимъ об-
 разъ *опредѣленъ*. Така *свѣта, свѣто, свѣти*, прилагателни
 образи неопредѣленаго, приѣмлюще членъ, правятъ *свѣ-
 та-та, свѣто-то, свѣти-ти*, а не съ опредѣленъ образъ
святая-та, спятое-то, святыи-ти; а въ мжжеско единст-
 венно число вмѣсто да имъ ся приложи членъ-тъ також-
 де въ неопредѣленъ образъ и да ся рече *святъ-тѣ,*
человѣчьскъ-тѣ, благословенъ-тѣ, лежащъ-тѣ, и проч.
 прилага му ся въ образъ опредѣленъ, и ся казва *святый-
 ь-тѣ, человѣческий-ь-тѣ, благословеный-ь-тѣ, лежащій-
 ь-тѣ*, и проч. а това е станѣло така, толкова зацо-то
 было уже всенародно обыкновенно да ся изговорятъ
 тія прилагателни и причастія въ опредѣленъ образъ кога
 е было потребно да ся земнжтъ въ опредѣленъ разумъ,
 колко-то и за да не бы негли были они смущаваеми съ на-
 рицателны-ты существителни имена кои-то приѣмжтъ
 членъ всегда въ (така да речемъ) усѣченъ или неопре-
 дѣленъ образъ. Какъ да е да е, то е единъ фактъ, едно
 бытіе въ языкъ-тъ, кое-то е было пріято и утвърждено

лично употребили токмо новыя-тъ членъ, слово-то имъ бы было грубо
 и неодѣлено; кога, като употребляватъ развѣшено, кого дѣка-то при-
 лича, и новыя-тъ и ветхыя-тъ, могли бы да представатъ языкъ кра-
 сенъ и гладкъ на око-то, сладкъ и благопріятенъ на ухо-то, и ле-
 сенъ и удобенъ въ употребленіе-то.

отъ общо-то обикновеніе, и кое-то мы не можемъ да сторимъ друго, освенъ да го прие́мнемъ какъ-то си е.

Но тога-зи замѣтите че кога тѣя прилагателны и причастія ще прие́мнѣтъ членъ, въ мъжескы единственнѣй падежъ, окончаніе-то имъ предъ членъ-тъ ся показва исто-то онова ѣ кое-то влѣхмы (') че имѣтъ имена-та жрѣбій, край, рай, рѣй, и проч. Слѣдователно трѣба да кажемъ и за тѣхъ, що-то рекохмы и за тѣя имена, сирѣчь че е нужна, за благозвучно-то имъ изговариваню, да влязѣ вставна-та гласна ѣ между имя-то и членъ-тъ, но че е по прилично и по красно да ся слива съ тѣзи буквъ равно ѣ окончательна-та на имя-то ѣ равно ј, и да става отъ тѣхъ двѣ-ты составлена една двоегласна ѣ, съ кою-то да ся пишѣтъ на окончаніе-то си предъ членъ-тъ тѣ, какъ-то имената *рая-тъ покоя-тъ* и пр. така и прилагателни-ти и причастія-та *святѣя-тъ, чловѣческѣя-тъ, болнѣя-тъ, послѣднѣя-тъ, реченѣя-тъ, и муциѣя-тъ, зряциѣя-тъ*, и проч.

Това е наше-то мнѣніе за произхожденіе-то и правописаніе-то на той-зи членъ въ единственнѣо число мъжескаго рода.

(') Вжѣ Пис. II стр. 180 — 181.

БЕЛЪЖКИ И ПИТАНИЯТА

отъ П. Р. Славейкова

врху языка и слога на издателя на Книжници-тъ

Отъ 14-та Книжка за Суезскій прѣшеекъ.

Льтописъ. Ный види че новий езъкъ е отбѣгвалъ отъ крайници-тѣ (окончанія-та) на ъ отъ туй повече думи които въ старя езъкъ са свръшватъ на ъ притурилъ имъ е ка : мышъ мышка, вошъ въшка, кокошь-ка. И сами-тѣ употребителны думы както старость, младость, хубость са казватъ и старина младина и хубавина, токо радость и кость, белкимъ еще малко нѣкои сж одържели таквизи крайници. Не е ли волно и подобрѣ да са употребяватъ новы-тѣ думы по духа и по свойство-то на-новья езъкъ?

Да речемъ. Защо е тука ѝ-тъ, или не сж ни стигнали и *артисали* и прѣзъ главъ тащисали ѝ-реве? тука е-то или ѝ-то е смълчано, зашто да запразваме книж-тѣ съ друго неупотрѣбно слово? кога ще туряме на думы-тѣ опашки зашто не туряме баремъ подългы-тѣ каквото *тз* въ ставници-тѣ, въ трете-то лице и въ неопредѣлтелно-то наклоненіе на глаголи-тѣ

Прѣшеекъ. Мое-тъ сватъ кой-то е абаджіа, като чу да са поменува въ книжници-тѣ *прѣшеекъ*, выка ма на страва и ма пыта; за какъвъ шеякъ пише въ книжници-тѣ? не пише за шеякъ, му рекохъ, ами за прѣшійка. — каква прѣшій-

ка, каже, белким има игли и напрасникъ и въ книжицѣ-тѣ? видѣхъ и питахъ додѣ му дамъ да разбере, и като му расправихъ, осъди ма защо не му съмъ казалъ *шитунъ* или *шійка* на земе-та. А кога-то му казахъ че то са казва и *провлакъ*, ехъ, рече, сега туй макаръ да са спосрѣща и то съ други думы, но пакъ лпчи че показва нѣщо *првлчено*, *проточено* ие лѣсно въ готовъ *калънъ* на езика; защото като имаме отъ процѣпямъ-процѣпъ, отъ прѣдѣлямъ прѣдѣлъ отъ прѣлѣзямъ ⁽¹⁾-прѣлѣзъ, отъ просичамъ-просѣкъ нека имаме и отъ провличямъ—провлакъ.

По добръ. Защо да е *по*-то отдѣлено? въ черковныа езикъ крайници-тѣ които образуватъ стѣповы-тѣ отдѣлно ли са пишѣтъ? Нѣкои си за да го отличатъ отъ прѣдлога *по* соединяватъ го съсъ черта *по-добръ*, че отдѣ, додѣ, и защо ?

Кой-то. Защо и тука *то*-то отдѣлено? *то* не е ставица, но е отъ союза *же* въ черковныа езикъ, който въ новыа езикъ, въ сложны-тѣ думы, станѣлъ на *то* отъ *ниже*-който, отъ *понеже*-заштото, отъ *идѣже*-дѣто, отъ *ниже*-нито. Отдѣлно ли е въ черк. езикъ *же*-то отъ друго-то?

Сгъединява. Защо да са умекотѣва тука *е*-то на *ю*? не сѣ ли са вслушели наш-тѣ списачи въ изричаніе-то на народа и да забелѣжатъ че въ ново българскыа е-

(1) Буква-та *л*, по мое-то мнѣніе, какво-то и кроежъ-тѣ ѱ показва, сочи да е сглобена отъ *ь* и *а* а не отъ *і* и *е*, какво-то са до сега мислеше; за туй и въ изговора са чуе и като чисто *е* и като чисто *а*, че и като слѣто *е* и *а*.—Дѣ са чуе като *е* и дѣ като слѣто *е* и *а* (ѣ) извѣстно е но като *а* най много личи въ думы-тѣ *влѣзъ*, *влѣзе*, *влѣгкамъ*, *влѣзкамъ*, *прѣлазкамъ*, *цвѣти*, *цалзна*, *прлатецъ*, *првѣденъ*. И до сега наш-тѣ поленцы изговарятъ: *праскочи*, *праправи*, *прамърда*.

зыкъ твърдо е нема; е то токо подиръ безгласны-тѣ губи мекыя си гласъ (и то пакъ подир сички-тѣ не) а въ сички други случаи то са пише като е а изрича са като ю. Туй са види найдобрѣ у Българи-тѣ, кога са учакъ гръцки, колко мъчно научаватъ да изричатъ *ἐνα, ἐχο*. (изричатъ го юнас юхо).

Азия, Сношеніе. Въ сглобеніе-то на *и, ю, ъ*, не е ли зето полвината на *и*, зашто да го туряме пакъ цѣло? думи-тѣ *здравіе, учение*, западни-тѣ Българе го изричатъ *здравіе, учение*, кое-то даде повода на нѣкои списатели да го пишжтъ *здравъ, ученъ*, мняще (да са поомажж и азъ съ с(ла)венщина) че *ъ* е сложено отъ *і* и *е*. Источни-тѣ Българи въ този случай изричатъ *здрави, учени*, кое-то, и то е по свойство-то на источно-то нарѣчје *е* или *ю* безъ удареніе да са изрича като *и*, зашто-то видим че там дѣто зема удареніе и тѣ го изричатъ като *ю*: *праніе, деніе, царіе, коніе*. — Нѣкои Български списачи пишжтъ го като русци-тѣ *здравье, ученье*, но туй за насъ никакъ не иде, зашто-то изричаніе-то на *ь* ште стане гордіевъ възелъ за мады-тѣ, *ь*, кога е въ края безъ гласъ — *соль*; *ь* кога е въ срѣдъ дума-та, като *ж*, — *кръстъ*; *ь* прѣдъ ставица-та, като *и* *оьнь-тъ*, че и пакъ *ь* въ думи-тѣ *здравье, ученье* ? !

Сички-ти, юми-ты, зашто *ти* и *ты* а не *тъ*? — истинж че споредъ изричаніе-то на источно-то нарѣчје чуса *ти*, и лесно може да са произведе отъ мѣстоиме-то *тѣи*; но малко ако са попризре челѣкъ ще види че то не е отъ *тѣа* но е отъ *тъ*, кое-то и инакъ казваме тѣзи хора и друг. Западни-тѣ, че и Македонски-тѣ Българи изричатъ го *те*, както изричатъ тѣ на сѣвждѣ буква-та *ъ* като *е*. Въ источно-то нарѣчје, помѣстно, тамъ

дѣто е свойственно умекотение-то на *т*-то чюеса чисто глась-тъ на *ь*, зашто-то изричатъ *коню-кы*, *овце-кы*, *сви-нѣ-кы*, *прасцы-кы*; че освѣнъ туй, явно доказателство на това имаме въ бройны-тъ имена, *двъ-тъ*, *три-тъхъ* *четырь-тъхъ*, *пять-тъхъ* и друг. Или ако кажемъ за хатъръ че ставица-та *ти* е отъ *тѣи*, може да го кажемъ токо за мъжкия родъ, за женския и за средния никога не може да бѣде; но, зашто да товарим напусто языка съ излишни правца за мъжкия родъ *ти*, а за женския и средния тѣ? — « прѣчки и сѣчки, главни и угорешки ».

Взстокъ, всички-ты, вськоа. Зашто не истокъ отъ истия слънце-то ами възтокъ? или едно мрътво в е по-прѣдпочтено отъ една обща и жива дума? *сички-ти* и *ськоа*; пакъ туй показва, кое-то показва и *всички-ты* и *вьскоа*. Кога ще правимъ устѣбки въ полза на етимология-та че отъ найтънкыя ли край да зафаним? ще приемаме испуснѣти слова и срички, че тѣзи ли избрахмы? зеръ нема други по-за-въ-работа!

Найдалный като го прочетохъ най напрѣдъ рекохъ че е погрѣшка отъ найдолный, зашто не мыслихъ че *найдалечный* е еретическа дума и не бѣва да ся употрѣби.

Да затѣжѣтъ прѣшека, Не можѣхъ да разберѣ какво ище да рече, да затѣжѣтъ ли? или, да потопятъ провлака?

Съ една широка и дълбока урва. Урва не може да бѣде нето широка нето дълбока, а толкози повече не може да са пълни и да държи водѣ зашто бѣва стрѣнна, че трѣба да е или каналъ или вада.

Да воспрѣпятствуваѣтъ раскривихъ ми са уста-та и языкъ-тъ ми отмаднѣ до дѣ го изрекѣ, ако бѣше писа-

но да *въспрѣтъ* или да *запречатъ* щѣхъ да го пречнѣ изведнѣжъ че щѣхъ да са уловѣ у друга дума.

Достаточно! ами *доста* не можеше ли?

Напѣшенъ Нехао. Напѣшенъ знаменува че и други пѣтъ плашенъ че напѣшенъ, а тука мѣсля че иска да са рече заплашенъ.

Достопримѣчателни. При тѣзи дума не можѣ да ми недои на умъ смѣшна-та въ цареградски вѣстникъ фраза «мы требува да замѣчимъ» (като котки ли?), че защо да не е да *задельжимъ* или е то краставо?

Взобнови. Защо сѣ тука сега *взз* че и *об* додѣ е просто-то *поднови*?

Издинѣ му паметникъ. Тука сега ище *взздинѣ*.

Кѣмъ заходѣ. Слѣнце-то захожда, очи-тѣ му заходатъ, казваме, но отбѣгваме да не речем *заходѣ* на западъ, защото *заходѣ* е друго и произходи отъ захождамъ сирѣчь отстранявамъ за малко. (Слѣди.)

ПАРАЛЛЕЛЪ.

Отъ

*Христа Ваклидова, възпитаника на Французско-то
Бебешко училище,*

Кловисъ (¹) и Борисъ, (²)

Видимъ въ сегашно-то състояніе на царства-та два народы. Единъ-тъ въздыгнать на най горня степенъ на словесность-тъ, на славъ-тъ, на образованіе-то; другый-тъ до сега въ най долня на невѣжество-то, но кой-то е упазилъ въ средъ сръдце-то си благородны-ты си чувства, не забравилъ языкъ-тъ си, и наченва да бляскъ съсъ таѣ искръ коя-то отъ давна съсѣдити му подадохъ на поглѣда. Е добръ, тыя два народи, за да ги представимъ на изглѣданія-та на читатели-ты, съ Францускый-тъ и Българскый-тъ. Каква разлика между тѣхъ! Сибя да рѣкъ, ако и да дамъ заниманія на строги-ты критици, съсъ оногова философа на древность-тъ, че токова си ракличатъ единъ отъ другъ, колко-то ученый-тъ отъ неученый-тъ, живый-тъ отъ мрътвый-тъ!

(¹) Френскы царь.

(²) Българскы царь.

Това ни очюдва но долне то сравненіе ще ни покаже единъ приликъ, едни сношенія между тѣхъ два противоположны народы.

Предъ да туримъ въ сѣбѣ двама князове отъ тѣхъ, нека погледнемъ внимателно слога-ты крайны наименованія имъ: Кловисъ и Борисъ. Имѣтъ ли исто-то окончаніе и истый-тъ звукъ? Прьвый-тъ слѣдъ три предмѣстници кои-то водять отъ сѣвѣрны-ты страны на Германія единъ зганъ варвари, испяждатъ или подчиняватъ жители-ты засѣляющы; второй-тъ кому-то прадѣди-ти не благодарни на страны-ты гдѣ-то живѣе единъ вѣчнъ и жестокъ студъ, ся тятрятъ, премшувать Дунава, подчиняватъ това мѣсто, тѣмъ по угодно. Слѣдъ трима царе Кловисъ приѣмъ узды-ты на Френскъ-тѣ монархія; Борисъ и той ся качва на престола кой-то ще плаши нѣколко вѣкове Бизанско-Римскы-ты императоры. И двама-та начялници, вожди на два народы обычающы военно то занятіе въ кое-то състой сичкъ-тѣ имъ жаркость и не гледающы друго заниманіе подостойно за тѣхъ, освѣнь бой-тъ.

Прьвый-тъ подчинява сичко кое-то иска да му стой насрѣща; Второй-тъ не забравя нищо, за да накаже оныя кои-то ся наемѣтъ да му ся опрѣтъ съсь силъ-тѣ на оружія-та, и да промысли на народа си безопасность. Христіанска-та вѣра ся появя и въ двѣтъ царства, и двама-та спѣшатъ да ѣхъ приѣмѣтъ: Единъ-тъ примолень отъ сопругъ-тѣ си коя-то нищо не милѣе за да го вкарѣ въ истенный-тъ пѣтъ; другой-тъ уплашенъ отъ страшнаго Суда и склонень отъ достолубивѣ-тѣ си сестрѣ, познава вѣрѣ-тѣ въ Христа. Отъ единъ-тѣ странѣ

видимъ твърдо-то сръдце на Френскый-тъ Сикамбръ (1) нечувствителенъ на думы-ты на сладкѣ-тѣ си женѣ. Въ другѣ-тѣ, ужась-тъ на Българскый-тъ князь комуто тоя извъреденъ образъ ся види неприличенъ ни на най свирѣпныя бой, ни най ядовитаго звѣра кого-то е гонилъ изъ дѣбочины-ты дубравны, неговѣ-тѣ смиренность, неговѣ-тѣ покорность, на исканія-та на едноутробнѣ-тѣ си сестрѣ, коя-то ся жертвува за спасеніе-то му. Кловисъ вѣрва съ условіе, ако побѣди врагы-ты си на поле-то при Толблакъ; Борисъ неще нищо и ся наема, макаръ и животъ-тъ му да е въ бѣдѣстіе да посади крѣстно-то дръво въ Блгарія. Френскый-тъ вождь, зарѣчва да постелятъ градскы-ты улицы съ цвѣте, да покрыватъ стѣны-ты съ бѣло. Звѣнцы-ты бѣять, и той великолѣпно водимъ отъ пастыря, съдруженъ съ сичкы-ты си голѣмцы, съ сичкый-тъ си народъ облеченъ съ бѣлы дрехи както Владѣтеля си, ся отправя къмъ голѣмѣ-тѣ церквѣ за да ся очисти съ малко водѣ паче снѣга обѣлюся. Тамо преклонява главѣ-тѣ си предъ оногова кого-то предъ малко гонеше, предъ оногова кого-то не познаваше. Българскый-тъ войвода, тайно въ палата си имѣющъ за свидѣтель невидимаго, въ срдѣ ноцъ ся поклоня на Кирила, Българскый просвѣтитель, както Христосъ въ воды-ты Йорданскы.

Первенци-ти научватъ това дѣло, отъ тѣхъ скрѣтомъ сторено, подигатъ народъ-тъ, кой-то яко пригѣпенъ у идолы-ты на богове-ты си, показва най голѣмѣ-тѣ

(1) Имя на царскѣ-тѣ фамиліѣ.

дростъ, най злж-тж врьждж къмъ Господаря си. Градъ-тъ ся плъни съ размирници; саби ти сялъщятъ, и въ единъ часъ жилище-то на новокръстений-тъ е обградено отъ исты-ты подданицы, отъ оныя кои-то има за дѣтца, и кои-то още не малко обыча като такыва. Въ такъвъ часъ тая отеческа обычь бы навела на гиѣвъ-тъ на великодушный-тъ царь, но друго го осилва да употреби силж-тж. Богочеловѣкъ-тъ кого-то исповѣда въ рѣцѣ-ты на святой-тъ ще си утвърди царство-то съсь това обстоятельство, ще исчезни мерзостны-ты суевѣрія на поганцы-ты. Заемамъ тукъ отъ *Полюдъ-тж врьху. Взмарска-та Исторія* (1) на Г. Цанкова: «Съ кръсть-тъ на гръды-ты, Борисъ съ 48 души отъ неговы-ты хора, излиза-ты, насрѣща станжмы-ты, покорява ги и на другой-тъ день-ты избива 58-тѣ отъ болѣры-ты. Народъ-тъ като вижда-ты тажъ силж у Бориса, повѣрува че треба да ся крыща, и до 870-та годинж, сичкый-тъ Българскы народъ ся по-ты кръстюва.

Напоследокъ, за да свршимъ това сравненіе между два-та самодържцы ще рѣчеме че си свршватъ дни-ты почти подобно. Къмъ окончаніе-то на живота си, Кловисъ почернява славж-тж на имя-то си съсь кръвопролитнж и родоубійскж случж. Ненасытенъ още отъ иманѣ, отъ земы, убива князове-те неговы роднини, за да имъ по-свой наслѣдіе-то. Безумне! Гробъ-тъ отвара гладны-ты си уста за да тя погълни, смръть-та скръца жбы-ты си отъ предя-ти, а ты си нечювствителенъ и слѣдвашъ ко-рыстолюбывы-ты си мечтанія! Борисъ осяща че смрътний-

1) Мѣсецословъ за 1857.

тъ часъ е близо, зрѣлище-то на стяжания-та, на богатства-та, на слава-та, не го благодаря. Иска да подръже въ сиромашія-та сынъ-тъ Божій. Единъ манастиръ прибѣжище на злостастны-ты му служи за палатъ, жертвата, чиста, приносима нѣкой день на прѣстола му е пищата. Слѣдъ нѣколко вѣкове ще видимъ Карола V, да остави царство-то за да ся затвори въ едно подобно здание. Размиряванія-та на сына му Владимира, принуждаватъ го да ся врене на управление-то на царство-то. За наказание това Борисъ му изважда очи-ты, дѣло кое-то не съгласуваше съсь слава-та на единъ краль толкова великодушень, милосердъ, и толкова чадолюбивъ, дѣ-то кое-то е една срамота на Българскъ-тъ Исторіѣ. Най послѣ ся връща въ прьво-то си обиталище и тамъ далечъ отъ свѣтскы-ты суеты предава духъ-тъ си Богу. Земя-та му дава единъ гробъ надъ кого-то ще туримъ.

*Тука лежи Самодержецъ Борисъ—Михаилъ,
По кою Българскый народъ ся е покръстилъ.*

ЧЕСТИТЕНЬЕ.

Казано отъ Д. Константинова, единъ отъ ученици-тъ Бзмаре отъ Францушкото Бебешко училище прѣдъ Хайр-Уллах-Ефенди, намѣстникъ на министратъ за Просветяванье-то у Турско-то царство, който бѣше дошелъ на 1858 Ноемря да прѣгледа това училище.

Господарю Честите,

Може Ваша Милость и да не се надѣвахте да намерите тука ученици Българе. И нию оце по малко чякахми тѣзи честь, дѣто я докарува Вашето дохожданье, за да бѣдемъ мѣжду съученицитѣ си прѣдставници отъ наймногочетнїятъ, нѣ найнепознатїятъ отъ христїански-тѣ народи, кои-то се намиржтъ подѣ скиптръ-тѣ на Негово Величество Султанъ-тѣ.

Това забраванье, което го правятъ за насъ, и отъ кое-то вашето явяванье види се да ни вика да излѣземъ, може навѣрно да има друга причини, нѣ, безъ да се сънявами, първата е мирнїятъ животъ, когото иматъ у Българїя и когото нию ще обичами по-много слѣдъ като живѣемъ въ невинното размърдуванье на едно училище.

Както и да е съсъ нашата мила Българія и съсъ сладостъта, която можемъ да осетимъ като се върнемъ при онѣзи които обичами, нию Ви увѣрявами, че дохожданъето, съсъ което Негово Величество прѣзъ васъ прави честъ на Французско-то Бебешко училище, за насъ е двойно драгоцѣнно: отъ една страна то ще олекчи жертвитѣ на нашитѣ бащи и майки; отъ друга страна то ще ни подкрѣпи въ работитѣ които трѣбуватъ за една добра отхрана.

Дѣто ще рече Ваше-то дохождане за насъ е една честь и едно добро; то е и единъ добъръ случай, да, Господарю Честите, добъръ случай! Ще ни дадете ли воля да се възползувами отъ него? и като ви покажемъ признателността си наедно съсъ съученицитѣ си, можемъ ли да оставимъ на Вашата грижа да принесете на нашиятъ обиченъ Господарь молитвитѣ и желанія-та дѣто ги правятъ за него младитѣ Българчета, ученици отъ Бебекъ?

БЪЛГАРСКИ НАРОДНИ ПЪСНИ,

събрани

отъ

Велики Д. въ Шуменъ.

I.

Хранила е, майка глѣдала е
Доръ два ми сынка близнака,
Хранила та че е отхранила,
Глѣдала та ги е отглѣдала,
Съсь чуздж хуркж махалкж.
И съсь чузды ты станови,
Расли сж доръ порасли сж.
Стоянь Радулу думаше:
Радуле братецъ по малкъ
Хайде Радуле да идемъ,
Чузди аргаты да станемъ,
Пичалбж да пичелимъ,
Старж си майкж да хранимъ,
Какъ то ны е и тя хранила.
Хранила, та ны е отхранила
Съсь чуздж хуркж махалкж
Съ чузды ты станови.
Чи сж двама та станали,
Станали та сж отишле
Пичалбж да пичелижтъ.
Малко сж мисго ходили,
Тъкмишко девять годиякы,
Тачи що да си спичелятъ
Доръ трысга озич магорца.

Тръгнали да си отивать,
Минали поле широко,
Наели горѣ высокъ.
Стоянь Радулу думаше:
Радуле братецъ но малкъ.
Я се Радуле запусти,
Та си водича олови
И му званца запусти,
Догдѣ си братче преминемъ
Презъ тѣзи горѣ зеленъ
Чи тукъ се чува братенце,
Мартинъ ми млада воевода
Съ чотрыдесять юнака.
Дано ны братче не зачуе
Догдѣ си горѣ тѣ преминемъ.
Радуль Стояну думаше:
Не бой се байне не бой се,
Дордѣ е Радуль при тебѣ.
Догдѣ си Радуль издума,
Чотры момчета додѣхъ,
Още Радулу думахъ:
Радуле кѣто сираче,
Нази ны Мартинъ проводи,
Мартинъ млада воевода,
Да ны оловишь оловишь,
Чотры овна маторни,
Оловишь да ги заколешъ,
Заколешъ да ги оперешъ,
Одерешъ да ги опечешъ,
Да си момцы ты нагости.
Радуль момчета думаше:
Много му здравіе носете,
Азъ не съмь нѣкой кихая,
Азъ съмь кѣто сираче
Деветъ съмь години робувалъ,
За трыста овна маторны.
Азъ нѣмамъ овны за нѣго,
Да ловъ да му ги колѣ;
Да колѣ да му ги деръ
Да деръ да му ги пека

Ако ще самси да доде,
Да доде самси да лови,
Да лови самси да коле,
Да коле самси да дере,
Да дере самси да пече,
Да си юмцы-ты той гостя.
Догдѣ си Радуль издума,
Ево и Мартинъ чи доде.
Съсь четридесять юнака.
На кръсть овны-ты газеше,
Кого гдѣ стигне сечеше.
Радуль Мартину думаше:
Мартине младо воеводо,
Ты ми овны ты прегазы,
Съ твоѣж тѣ саблѣж френгѣж
Ази ти нишо не рѣкхъ.
И ты ми нишо не думай,
Да ти юнаци прегазъ,
Съсь моѣж тѣ очарекъ тоягъ,
Чи се на лѣво засука.
Догдѣ се на дѣсно обрне,
Чи туку Мартинъ оставалъ
И той се Радулу моляше:
Радуле кѣсто сираче,
Що то по мене намѣрешъ,
Всячко то отъ мене обзема,
Туку ма съ душа остави,
Да ходѣ да приказважъ,
Твоего силно юначество,
Радуль го никакъ не послуша,
Изваде ножче крѣвниче,
Лѣво му око извърта,
Дѣсна му рѣжж одряза,
Още Мартину думаше:
Ходи Мартине да проси,
По черковы и по мостовы,
Проси Мартине и приказвай,

Кога си ставалъ воевода,
На четридесять юнака,
Радулу овны да сечешъ,
Радулу кѣту спраку,
Гдѣто го е майка хранила,
Хранила и отхранила,
Сось чузда хуркѣ махалкѣ,
И съ чузды ты становы.

Отъ Сборника
на
Ивана Стефчева.

Донкѣ сѣ бѣдѣ бѣдили
Донке момиче хубаво
Бѣдили и укривили Д. М. Х.
И ѣ въ тъмницѣ хврѣдили
Да было баремъ за нѣщо
За нѣчто и за низачто
За една кыткѣ сминува
Че ѣ недалеко Турчину
Турчину Яничерину
Нѣ ѣ дада Ивану
Та сѣдя Донка та лежи
Тько ми до три години
Тьмничярѣ Донкѣ попита
Усишно ли ти е Донкеле
Усишно ли ти е въ тъмницѣ
Донка тьмничерю думаше,
Тьмничерюле брайноле
Деня ми е усишно и не е
Нѣ ношѣ ми е много усишно
Кога засвирѣть момци ти
Момци ти по младенци ты
Кога запѣють мамы ты
Момы ты и сѣдѣнки ты

СЪВРЕМЕННА ЛѢТОПИСЬ.

ПОЛИТИЧЕСКИЙ ДНЕВНИКЪ.

Французскы-ти вѣстници ся обръщатъ всяко вниманіе върху дѣйствителный успѣхъ за нарежба-та на Алжиръ отъ князь Наполеона. Ти ся надѣждатъ, че бѣженци-ти отъ Европа, что ходяхъ до нынѣ въ Америка да ся губятъ по тамкашни-ти пусты полета и да испадатъ въ опасность прѣзъ Голѣмо море, което е погълнало хыляды хора, щѣтъ предпочитатъ Алжиръ, дѣто ся намиратъ вси-ты заздравяванія за прѣселенци, конто дойдатъ да уработеватъ толкозъ плодоноснѣ-тѣ земѣ на тѣзъ голѣма французка колонія.

Работа Мортара ся свършева. Писма съ промѣнилы, казватъ между князь Валевскый и кардиналъ Автоненя; дадено-то тѣкуваніе отъ Римскый министръ ще ся обнародва наскоро. Изъ припирь-та за това пыганіе единъ вѣстникъ гласи, че ся намира уставъ отъ папа Іулія III, да опрѣдѣлява въспираніе и глобѣ отъ хылядо жытици на онизъ, что крыщаватъ еврейскы дѣца безъ воля на бащи-ти имъ и прѣди законна-та врьсть.

Едно открытіе за голѣма добывка е забѣлжно наскоро отъ Сенегалскый управитель, капитанъ Федхербъ поиска да ошты има-

иже - то на златоносны - ты руды на Банбукъ; плитки разравнїя показаж спорниж на драгоцѣный росовець; единъ инженеръ оставатамъ да опыта по - лека - лека мѣста - та, който увѣревалъ, както казвать пѣтници и тамородци че Банбукъ ще бжде друга Калифорнїя за Франца.

Англія ся вижда, че ся грьжи изново за свое закрываніе. Преди нѣколко дена вѣстници сѣдять да избросвать кораби и топы на Велико Британїя; въ исто - то врѣмя ся говори да съзидать твърдини край рѣка Темза за да покрывъть Лондонъ, да удвожъть артилерїиж - тж и пешацы - ты. Никакъ не може ся проумѣ за что ся тыя обнародванїя и тыя мѣркы. Французкый вѣстникъ имъ казва, че по - добръ бы было да умножать паровозныты коляво желѣзници - ти за прѣнасаніе пѣтници и колчавиш - тж на стокы - ты.

Инглеско - то управление обнародва описъ за потѣкваніе на кораби, что е пострададо мореплаваніе - то на Велико - Британїя въ 1857 л. Въ той описъ ся вижда, че инглеско - то мореходство само по край морїя - та е загубило ланъ 1143 кораба и въ тыя боры сж загынали 532 чловѣка.

Отъ Англія испращать въ Калкута царско - то дѣло, коесто оставя двѣ - тѣ Индїи направо подъ управленїе - то на корона - та.

Ингелизъ - тѣ прїема добръ мѣркж за свой - ты владѣнїя въ сѣверна Америка: той ще направи сѣврѣзванїя между законодателны - ты сѣбранїя на Канада, Нова - Шотландїя и Новъ - Бруневикъ.

На това прѣдположенїе, за коесто търгуванїе - то му е обвѣрено на Лордъ Бюрїя, държїся строй отъ г. Ребука, за да съедини Халифаксъ съ крайща - та на ингелискы - ты владѣнїя съ единъ желѣзникъ. Тыя широку мѣста сж равны токо съ цѣла Европа на проство.

Промѣняванїя - та, что сяготвьтъ увжтрѣнено - то управленїе на

Прусія, залягать най-много цѣла Германія; обаче безъ съмнѣніе и въикашна-та прусска политика ще направи голѣмы измѣненія. Владѣтель-тъ разгласява въ слово-то си, че той иска да издвигне високо народный прѣпорецъ: тая рѣчь ся пріема твърдѣ радостно.

Великый князь Константинъ трѣгва за Европа; той навѣжда испървомъ Нѣмскы-ты сговорны дворове, и послѣ отива въ Италія да изгледа сардинско-то пристанище на Вилфраншь, легло-то на което, прѣзъ Октомврія, ся остави даромъ на русска-та дружина за плаваніе по Сръдиземно море.

Русско-то управление намыслява да направи телеграфическж жицж, която ще съедини сѣвернж Европж съ Новый-Свѣтъ; тя жицж ще закачва отъ С. Петербургъ, ще минува прѣзъ Сибирь и Берингъ и най-послѣ въ русска Америка.

Слѣдъ Кына, ето и Японъ ся отвара на европейска-та образованость. Въстать отъ Хонгъ-Конгъ за една новина твърдѣ важна за търговскый трактатъ подписанъ между Англія и Японъ, споредъ който приставища-та въ тая самодержава ся отварять на ингелизскы кораби. Съгласіе-то отъ 1854 л. подписано отъ адмиралъ Стирлинга и потвърдено отъ князь Кларендона прощаваше приемваніе-то на ингелизскы кораби само въ две пристанища, и то да си поправять нѣчто или да си купять хранж.

ТЪРГОВСКИИ ДНЕВНИКЪ

Пристанище Галаць.

Търговскый вървежъ прѣзъ 1857.

Мореплаванье-то на това пристанище быде изъ обще помалко живо прѣзъ 1857 л. отъ колкото прѣзъ 1856, което, както ще ся види по-долу ся познава по смаляваніе-то на дѣла-

нія-та върху жита-та, че потреба-та въ Европа за храна тогасъ бѣше по-малка. Весь брой на кораби-ти доше въ Галаць прѣзъ 1857 л. и наkonto ся отише отъ тамъ е 628 отъ 99,785 тонни, което прави, на изазваніе-то, 143 кораба и 16,108 тона по-малко отъ прѣзъ 1856 л.

Ето забѣлжаніе за различни-ти прѣпорци, что бѣхъ надоше:

	Кораби	Тонна
Гръцкы	258	41,968
Австрійскы	51	10,543
Ингелизскы	58	10,063
Турскы	49	7,907
Сардинскы	42	6,163
Балтійскы	36	5,112
Французскы	18	2,464
Молдавскы	20	2,125
Различни	96	13,410

Сравненіе-то между двѣ-тъ години прѣдставлява за повѣче-то страны значителны смаяванія: така, за междухода съ Франца, брой-тъ ся свали отъ 42,063 тонна до 18,716; Англія прѣтърпя едно смаяваніе отъ 20,368 тонна, междуходъ-тъ отъ Галаць и пристанища-та на съединено-кралевство като бѣше за 35,411, тонна въ общій купъ на 1857 л. Отъ друга страна, обаче, сношенія-та отъ Галаць съ Цариградъ придобыхъ доста и показватъ едно умноженіе отъ 28,665 тонна върху ланска-та година.

А колко-то за вредность-та на търговскы-ти дѣланія, въ сѣщото пристанище, тя показа, въ 1857 л., около 43 милиона и $\frac{1}{2}$ конто ся распоѣлзватъ между главны-ты мѣста на дохождане и опредѣленіе тѣхъ:

	Донасванія.	Изнасванія	Купъ.
	фр.	фр.	фр.
Турско	7,424,000	4,792,000	12,216,000
Англія	12,193,000	3,386,000	15,579,000
Франца	5,730,000	1,684,000	7,414,000
Австрія	257,000	2,061,000	2,318,000
Женева и	«	«	«
Ливорно	«	1,335,000	1,335,000
Разл. мѣста	3,388,000	1,150,000	4,538,000
Скупомъ	28,992,000	14,408,000	43,400,000

Донасваніе-то, сравнително съ 1856 г., ся умножи малко нѣчто; изнасваніе-то напротивъ слѣзе до 5,756,000 фр. Това голѣмо смаляваніе, както ся каза по-горѣ, най-наче е отъ жита-та: испращанія-та папуріе за сама Франца паднахъ до 2,835,000 фр. по-долу отъ броя на 1856 г. Остана-то отъ недостижность-та на тая стока ся пада на Англія и на Адриатическы-ты пристаища. Сѣще така стана едно смаляваніе въ изнасваніе-то на рѣжь-та, на коя-то испращанія-та за Франца бѣхъ стигналы, въ 1856, еднѣ вредность отъ 1,480,000 фр. обаче разлика-та въ малко отъ тая страна ся намира натъкмена съ едно остана-то отъ 424,000 фр. у вредность-та на рѣжь-та испратено на опрѣдѣленіе отъ Австрія.

Между стоки-ты на донасваніе-то, захарь-та показва едно умноженіе отъ 1,248,000 фр. отъ кои-то около 500,000 долвечени повѣче-то отъ Франца. Обаче това умноженіе на вредность-та произлазя отъ скѣпнуваніе-то на тая храна въ търга на Галаць. Слѣдъ захарь-та, за Франца стана едно чювствително удобреніе въ продажба-та на рѣждѣзны-ты стоки, что сѣ повѣче-то отъ памучны платна, кога донасваніе-то на вина-та имъ ся смали малко нѣчто.

Описъ на главны-ты стоки промѣнены съ вси-ты п-у ста въ пристанище Галацъ на 1857 л.

1. Докасванія.

	Колчавена.	Вредность.
	кылограм.	фр.
Захарь	5,095,000	8,916,000
афэ	664,000	682,000
Сухы овошкы	1,254,000	875,000
Оризъ и солена рыба	1,840,000	1,400,000
Дървено масло	586,000	1,660,000
Ромъ . . . бурета	2,530	523,000
Титюнъ . . . кылогр.	219,000	2,630,000
Жельзо	5,976,000	1,763,000
Гвозды и сачмы	473,000	709,000
Земны ъжлища	18,092,000	724,000
Прѣжда и платна бали	5,223	5,242,000

Повторни-ты докасванія състоятъ отъ благовонны нѣчга, хубавы масла, вина и бѣла-рада (за 261,000 фр.), гіонове, фарфорин и столове, стоки довлечены повъче-то отъ Франца; послѣ маслинны, портукали и лимони, сапунъ, оризъ, памукъ и вълна, что прои-злазять най-паче отъ Турско; сетиъ стькла, тенекия, смола и катранъ отъ Англія. и др.

2. Изкасванія.

	Колчевина.	Вредность.
	Ектолитр.	фр.
Пшеница	440,648	6,29,000
Папуре	82,748	1 6,62,000
Рѣжь	112,606	1,126,000
Леняно сѣмя	13,760	330,000
Дѣскы	280,000	280,000

Отъ сравненіе-то на броя отъ данска-та година излазя едно умноженіе отъ 105,392 ектолитры за пшеница-та, и смалванія отъ 632,270 ектолитры за папуріе-ти, отъ 69,182 за рѣжь-та и 7,248 за ячешка; обаче испращанія-та на рѣжь-та, както и на леняно-то сѣмя, боба, дървена-та потребица, и др. иматъ малка важность.